

Arébárétiani

¹ naayóbáqá maamin-áikómá áupáq wáqe-uraiye. miráitana Ítu Káríqtoma mamá abarokáq pááq uráiyē. minnáma Áánûqtuma Ítumma aráátiraiye. Ítuni mayai-wáyúkámá keqtáámá tiráátínana mi-qtátááqá anaaékaqa pááq íniye. wemá keqtááyábá ítama arutaígáae téna tímikaiqtaae. móra kaqtónakoma Áánûqtunopake wemá timákáitana kemá Yóáaneka q kukáiyē. kemá Ítuni mayáinápóana wemá watáama timá tímikaiye.

² ánibo kemá Yóáanema kemá mi-qtátááqá máqtemma aónatuwe abarokáq Áánûqtun-aama timá kétégaune. mi-kátáámá Ítu Káríqtoqtaba “árainē” kétune.

³ náayubi yoraútína-nakoma itaiya-kayukagaraq Áánûqtuni maami-ámúné-áímmá yeráwáqá nónabi tínna éta yeqtábá Áánûqtuma amuqá kémayikaiye. abo mi-kánáámá awaaraq-kánnáábí pááq ínanama Áánûqtu “mirá ónúne” tirái-qtataaqa miráinima wemá paá mirá-iniye.

Yóáanema abapaké kaayaq-áyú-wáyúkábá watáama agatáiyē.

⁴ kemá Yóáanema abapaké kaayaq-áyú-wáyúkámá Étia-aukapaq máa-kayukayopaq maanáímmá kágáyaune. íbêqa Áánûqtuma máiyē. naayóbákáráqá máqe-uraiye. anaaékaraq wemá paá maéna wení íraqô-qtataaqa kaayoné-yátáákáráq keráwáqá Áánûqtuma Ítu Káríqtoqgaraq

tímikaaye. abapaké kaayaq-áágógaráqá aúrapaq Áánûqtuni náápaan-abiqtataraq máena yemá Áánûqtuni íráqô-qtataaqa kaayoné-yátáákáráq tímikaae.

⁵ Ítu Káríqtoma Áánûqtuni máqten-aimma arupú umá tîn-náqíye. wemá pukáipike áqnáabaq itó-urai-naqiye. maa-márábí mú mikákáá anó-naqa máíye. wemá keqtááyábá ákáitana wení naaenápó ketáái kúmiq-yataapike matukáíye.

⁶ wemá miráurái-waigoma keqtáámá mamá wenabomá Áánûqtuni anó-monoq-wayukaraa umátíkáráiqtaae. Ítukaq tágama-yataakaraq akoqnáá-yataakaraq matúq-matuq umá waíno. miráuma waíno.

⁷ aónaaro. wemá konnákóní aúkáapi kumínéna kéíye. miráinata máqte-kayukama yeqtúrapike aónainoe. máqte-kayukama wemmá waqtáámmá agaibéta ikákaa-kayukama yegáráq wemmá aónainoe. máqtemma maa-márábí-káyúkama weqtábá yogapómmá éta ibiqá yaránóe. owé. mirá-qtátááqá pááq íniye.

⁸ Áánûqtuma uyátárai-nakoma maará téna: “kenamáa kemá áqnáabakaraq anaaémma kemúne.” téna kétiye. wenamáa Áánûqtuma íbêkaraq naayóbákáráqá anaaékaraq paá máíye. wemá máqten-akoqnaama matokáíye.

Yóóanema Waayúkagon-Araaqa aónaraiye.

⁹ kemá Yóóanema Ítuqtaba keráwáqti tîbâqune. kegáráq keráwákáráqá ketáámá Ítuni waayúkamunataae. kemá keráwáqtê yagaroqtamá

ummaa-yátááqá tíqa í-kánaámá Áánûqtuni yabíkái-qtataakaraq aménáápáqá máunatae. ánibo ketáámá awé kéeqtaa Ítuqtaba akoqnáá kéunatae. kemá Áánûqtun-aama kéteqa kemá Ítukaq tirummá kámunatapoana yemá kemmá waqmá móra-marukaqa únómmá yaúturaitana áwîqa Páátamoti tíkaraae.

¹⁰ uyátárai-nakoni kanaaráqá Aágoma Áánûqtunopake kemmá mamá akoqnáá kéitana tinaaépakema móra-aimma itaúnana akoqnáá umá kaapáúkoraa tááyaraiye.

¹¹ min-áíkmá mirá tiráiyé: “máqte-qtataaqa aónáánama minná wannaabí agamá abapaké kaayaq-áyú áíkuyo-kayukabaq yuwaaó. miráuma Ipítiani-marabakaraq Támánabakaraq Págámabakaraq Táiyátáérabakaraq Tááritibakaraq Pírárépiabakaraq Áréórátíabakaraq aúbama agamá yuwaaó.” téna tiráiyé.

¹² abo náawa kétiyaa téq waéqma aónáúnama kain-ómmá abapaké kaayaq-yááréráq tágagitaq aónaraune.

¹³ ánibo kemá aónáúnama mi-táárégóni aúkápimma móra-naqa itó-uma máqe-uráiyé. wemá ayáqtaáq-unakaqtoma umá aítaupaqa yuyu umárena wenaúkápimma áwáarara kain-ámúránámá umá yaútú makaiye.

¹⁴ aqnótáugoma wayámmá wáqe-uráiyé. miráuma tipí-típigoni áyáuraa éna wayá-kónnákkáá uráiyé. miráitana aúrakoma iragóráá kamá tágaraiye.

¹⁵ ánibo aítaukoma tágaguraima miráuma óqtakoma óniq-irabi kamá kawaabába iníkkáá uráiyé. miráitana áa áyái-waigoma miráuma anó-nomma

aúgín-aikaan-aimma tiráiyē.

¹⁶ wemá abapaké kaayaq-wíyóqá ayáánurapaqa matokáiyē. ánibo mórama tokóru-yakaa-puma téba-tebaq-aama wenóyaupike ku tayaráiyē. ánibo wení óíkoma tágama aaqá kain-í-káá uráiyē.

¹⁷ kemá wemmá aónatuweq wení aítaupi tipaqagéq puki-nákóráá uráune. miráitana wemá ayáánuranapo kekáq tinekuyena tiráiyē: “emá ikatíq íuwo. kemá áqnáabaq-nakaraq anaaékaq-nakaraq kemúne.

¹⁸ kemá aúwarai-naqune. naayóbáqá kemá pukáunamanibo timónaao. kemá aati-aatimá matúq-matuq umá máune. owé. áíta-marupakaraq puígáráqá ketí náápaamma aménáápáqá wáitaq kíma kemá kéyoraune.

¹⁹ miráinaa máqtemma kaikáá aónáána-yataakoma íbêqo aónáana-yataakaraq anaaékaq pááq ínîqtataaqtabagaraq agayaa.

²⁰ abapaké kaayaq-wíyóqá tiyáánurapaq wáitaa aóne mí kain-ómmá abapaké kaayaq-yááréráq waéqma itaí-áípóana áaimma miráuma wáiyē. abapaké kaayaq-wíyóqá minná abapaké kaayaqá áíkuyo-kayukati kaqtó-wayukama Áánûqtunopake maéta abapaké kaayaq-yááréráq minná abapaké kaayaqá áíkuyo-kayukarare.” téna Ítuma Yóáanemma tiráiyē.

2

watáama Ipítianiq áíkuyo-kayukayatabae.

¹ óq-aimma tiráiyē: “Ipítianiq áíkuyo-kayukati kaqtó-nakoma Áánûqtunopake maan-áíkmá wekáq agayaa. abapaké kaayaq-wíyóqá ayáánuranapo

yabíkái-naqa wemá abapaké kaayaq-káín-ókomá yaaregóní aúkáapi uréire kéeq wení amuné-áímmá mirá-uraiye.

² máqte-qtataariq ónna-aaima aónatuweq akoqnáá-mayaima mayáanama aónaraune. keráwáqá itáíq-itaiq umá yabíyemma káonaune. táí-wayukayabama keráwáqá íkáyikaae. máqtemma mi-káyúkámá maará téta 'ítuni timáyíkarai-kayukaqtaae' téta kétémanibo yeráwáqá íma mááe. miráitaa keráwáqá yaímma kéite yetí yáaimma aónatuwaiq yemá paá kaaqaari-wáyúkámá mááe.

³ ketíwîqtaba keráwáqá yáqtoreq itó-uma akoqnáá éra íma tíbô karááe. minnáma káonaune.

⁴ miráimanibo móra-yataaqa íma íraqôniq kéoe. naayóbáqá tirummá kanaaráq íraqôniq umá tímikaamanibo íbêqa ímiye.

⁵ naayóbáqá keráwáqá íraqôniq uráámma íbêqa kétéwikatuweq paábaq kóuraae. miráinaq keráwáqá yauwéqma naayóbáqá íraqôniq uráániq umá tirummá waeráaro. miráinaq tirummá íma waeráiyaq kemá ketôpaq iréq keráwáqtí ókóní yaaremá mamá paábaq yuwánúne.

⁶ miráimanibo mirán-íraqón-ááímmá keráwápímmá paá wáíye. Níkórááítini waayúkabimma webómá agayikéwae kéoe. kegaráqá kemá yeqtí yáaiqtaba webómá kágayikaune.

⁷ móra-nakoma aáqa wárainanama maamin-áímmá ítama arutáino. Aágoma Áánûqtunopake áíkuyo-kayukabaq kétima-yimiye. 'móra-nakoma ááiqa umá uyátáinaqa kemá min-náqá ayúwáanana matúq-matuq umá mái-yataaqa amí-yábíké aáwaqa kemá

aménúne. mi-támá Áánûqtuni yópí wáiyē. tēna Aágoma kētima-yimiye.” tēna Ítuma Yóáanemma kainapákáá timá ámikaiye. óq-aimma tiráiyē:

watáama Támánabaq áíkuyo-kayukayatabae.

⁸ “Támánabaq áíkuyo-kayukati kaqtó-nakoma Áánûqtunopake min-áikómá wekáq agayaaō. áqnáabaq-nakaraq anaaé-nakaraq naayóbáqá pukáimanibo íbêqa paá máí-nakoma wení amuné-áímmá mirá-uraiye:

⁹ keráwákáqá ummaa-yátááqá tíqa í-kánáámá pááq íma káonaune. ánibo keráwáqá áwáyoq-wayukaraa ommá kétimonaune. miráimanibo keráwáqá taígani-qtataaqa makááē. mi-káyúkáma akáyáámá timá tókáama kéitaune. ánibo mi-káyúkámá mirá kéte. ‘ketáámá Ítiráaeo-wayukataa máunatae.’ téta kétémanibo yemá íma mááē. ímiye. yemá paá Tááqtaani áíkuyo-kayukabike mááē.

¹⁰ anaaékaqa tíqa í-yátááqá mayánómma minnáyaba íkatíqa íoro. ítáaro. Tááqtaama keráwáqtí aúkápíke yaímma-wayukama ánná yimínímma keráwáqá makáqma aónaniye. miráinaq ummaa-yátááqá tíqa í-kánáámá tiyááka-kanaabi mayánoe. miráimanibo keráwáqá tirummá amí-yátááqá paá yáqtokaiyana keráwáqtí puí-kánááráq wínaq kemá anónnáma íráqō-meyamma matúq-matuq umá máí-yataaqa timénúne.

¹¹ ánibo náawabi aáqa wáinanama maamin-áímmá ítama arutaíno. Aágoma Áánûqtunopake áíkuyo-kayukabaq kētiye. ‘móra-nakoma ááiqa umá uyátenama yawwéqma puí-kánááráqá wemmá íma mamá táíq íniye.’ tēna Aágoma kētima-yimiye.” tēna

Îtuma Yóánemma kainapákáá timá ámikaiye. Óq-aimma tiráiyē:

watáama Págamabaq áíkuyo-kayukayabatae.

¹² “Págamabaq áíkuyo-kayukati kaqtó-nakoma Áánûqtunopake min-áikómá wekáq agayaa. min-nákómá tokóru-yakaa-puma téba-tebaqa áama yawíqmatama matokái-nakoni amuné-áímmá mirá-uraiye:

¹³ kemá keráwáqtí márûqa káonaune. mi-márúkáqá Tááqtaani náápaan-abiqtataraq wáiyē. miráimanibo keráwáqá ketíwîqa yáqtoqma akoqnáá uréq kekáqá tirummá kétimeraq kekáq tirummá amiyamma íma aúpáqá kéyuwaae. móra-naqa Ááqtipaatima keqtábá téwai-nakoma keráwáqtē máqe-uraiye. áraimma wemá ketáama wáráinaqiye. ánibo keráwáqtí aúkáapi mi-márúkáqá Tááqtaama máitaq Ááqtipaatima ikámôwana pukáiyē. mi-kánááráqá keráwáqá íma anaaé umátíkaraae.

¹⁴ miráimanibo yaímma-yataaqa íma íraqôniq kéoe. keráwápímmá yaímma-wayukama Págamabaqa máeta yemá Péiraama áaimma yáqtoqma akoqnáá kéoe. Péiraani áaimma mirá-uraiye. naayóbáqá wemá Péirakimma aráátiraiye. anaaékaq Péiraakini kaaqaari-áímmá Ítiráaeo-wayukama yiráá téna ‘mańíkókáq waí-waamma agamá akûq umákáá-kamma kanaarác nánœ’ kétena ‘kumari-ááímmá kanaarác ínoe’ téna kúmiq-yataaqa urááe.

¹⁵ mirá kéowata yaímma keráwápí máe-kayukama Níkórááítin-anna-wayukati táí-wataama ítama akoqnáá kéoe.

¹⁶ miráinaqa keráwáqá tirummá waéráaro. ímo miráinaqa pááqya-kanaabi keráwákáq yénúne. ánibo

kemá tokóru-yakaa-puma tóyaupi matokáuna-punapo mi-káyúkátê ááíqa ónúne.

17 ánibo náawabi aáqa wáinanama maan-áímmá ítama arutaíno. Aágoma Áánûqtunopake áíkuyo-kayukabaq kétéye. ‘náawabi Tááqtaama uyátáinaqa wemmá mórama wíyôpake aáwaqa aúpáq wáimma aménúne. miráinaq kemá móra waayán-óqtámmá aménúne. min-óqtákáqá aúgen-awíqa agamaránúne. min-áwíqá íma móra-nakoma aónaniye. min-óqtámmô mayáina-nakoma wenamáa kanaaráq aónaniye.’ téna Aágoma kétima-yimiye.” téna Ítuma óq-aimma Yóáanemma timá ámikaiye.

watáama Táiyátáérabaq áíkuyo-kayukayatabae.

18 “Táiyátáérabaq áíkuyo-kayukati kaqtó-nakoma Áánûqtunopake min-áíkmá wekák agayaa. Áánûqtun áanikoma wenaúrakoma miráuma ira autakáá kékítana títaukoma miráuma óqtakaa óniq-irabi áwáarara karáíye. mirá-nákóni amuné-áímmá keráwáqtôpaq mirá-uraiye:

19 keráwáqá máqte-qtataariq on-ááímmá káonatuwaune. keráwáqá waayúkama tirummá káyimeq máqte-mayaima kaayoné umá mamá yíwáqnaa kéoe. kekákáq itáíq-itaiq umá yabíkáae. kemá káonaune. áqnáabaqa máqte-qtataakon áaimma miráuraamma íraqôniq uráámanibo íbêqa uyátá-maqma íraqôniq kéoe.

20 miráimanibo móra-yataaqa íma íraqôniq kéoe. keráwáqá móra-inimma Yéteberimma ayúwáawana keráwáqtê máíye. min-íníkmá ‘amuné-ínímúne’ kékítamanibo wemá ketí mayái-wáyúkábímmá kumari-ááímmá waraígáae téna káyiraatena

maníkókáq agamá ákûq umákáá-kamma naígáae téna káyiraatiye. mirán-ááímmá minnâ kaaqaari kétima-yikaiye.

21 kemá kanáá améq wení kúmiq-yataapike waeraikáae téq túnnamanibo wení kumari-áúyánámmá yuwánîn-aaqa paá kéitena arummmá íma waékáiyé.

22 ítáaro. kemá aíqa í-yátáákáráq karígáráq min-íníkkómmá aménúne. ánibo náayuwabi min-íníkkóté kumari-ááímmá waré máiya-kayukama yirummmá íma waeréta yinaaéma íumakaiyaqa kanaaráq mi-káyúkama anómma yíqa í-yátáákáráq ummaa-yátááqá móraiq umá yemmá yiménúne.

23 máqtemma wení iyápógaraq karínápó yíkamonata puínoe. miráinata máqtemma áikuyo-kayukama aónainoe. kemá máqte-kayukati yúyánákáráq yirummmá yaímma káonaune. ánibo keráwáqá móra-mora-yuti táaiqtaba meyammmá timénúne.

24 miráimanibo tébakaq-noininaukaqa Táiyátáérabaq máe-kayukayaba kétune. keráwáqá min-íníkkóní yirááti-yataaqa íma waréra Tááqtaani arunóbáq máin-aaimma íma ítaraiamma kemá káqon-ummaa-yataaqa keráwápímmá íma maránúne.

25 miráimanibo mi-qtátááqá keráwáqá yáqtoraiyama mi-túpáámá kemá yénúna-kanaaraq yáqtoqma akoqnáá umá máero.

26 ánibo móra-nakoma ááíqa umá uyáténa wemá ketáaimma waqmé wéqéna wení kanaaráqá mó ánatainaqa kemá náápaamma ketibomá tiména móraiq umá wemmá aménana maa-marábí-wáyúkama wenáménáápáq mánoe.

27 mûtûq-yanapo mara táwéraq púbúyainikaa umá

miraráá umá wení akoqnaáama wániye.

²⁸ miráinaqa kemá nokáapaq-wiyyoqa anón-akoqnaakoni awaaméqá aménúne.

²⁹ náawabi aáqa wáinanama maamin-áímmá Aágoma áíkuyo-kayukabaq tin-áímmá ítama arutaíno.

3

watáama Tááritibaq áíkuyo-kayukayabatae.

¹ Tááritibaq áíkuyo-kayukati kaqtó-nakoma Áánûqtunopake maan-áíkómá wekác agayaa. min-nákómá abapaké kaayaq-áágómá Áánûqtunopake abapaké kaayaq-wíyókárác kématorena wení amuné-áímmá mirá-uraiye. keráwáqtí máqte-qtataariq on-ááímmá káonatuwaune. keráwáqtábámá yemá maará téta kéte. ‘maamin-áíkúyó-káyúkárácá matúq-matuq í-yátááqá wáíye.’ téta miráimanibo ímiye. keráwáqá pukurááe.

² keráwáqá itó éra tú wái-yátááqá yúwáaro. keráwáqtí máqten-aaimma paá wáena puínîqtababoa keráwáqá mamá akoqnaá oro. máqte-qtataaqa keráwáqá miráuraamma ketí Áánûqtun-aurakaqa móra arupú-yataariq owaq íaonaraune.

³ naayóbáqa maamin átê-wataama ítama yáqtokaiyama minnáyaba tirummá waéqma kéitera yabíqma akoqnaá oro. ánibo íma itó éqa miráuma moyá-nákórácá umá kemá yennamá keráwáqá mi-kánáámá ítimonanoe.

⁴ Tááritibaq keráwáqá yaímma-wayukama yíkaraamanibo yeráwáqtí unáákáqtôma kúmiq-yataaqtaba paí íma auqyíkaraiye. yemá mi-káyúkama

kanaaráq mayánôpoata waayán-únákáqptomá
mamaréta ketê uréire ínoe.

⁵ ánibo náawabi ááiqa umá uyátainaga min-
nákómá waayán-únákáqptomá umákanune.
miráinaq matúq-matuq í-áwíq-wánnáábíkémá
wenáwîqa íma yawígágyonune. ímiye. ketibon
aúrakaqa wenáwîqa múte yauyéq Áánûqtuni kaqtó-
wayukati aúbákáráq áwîqa múte yauyónûne.

⁶ náawabi aáqa wáinanama maan-áímmá Aágoma
áíkuyo-kayukabaq tin-áímmá ítama arutaíno.” téna
Ítuma Yóáanemma timá ámikáíye. óq-aimma tiráíye:

watáama Pírárépiabaq áíkuyo-kayukayatabae.

⁷ “Pírárépiabaq áíkuyo-kayukati kaqtó-nakoma
Áánûqtunopake maan-áíkómá wekáq agayaa.
aokaq-náqá árain-aai-naqa kíma Tébitin-annayaba
yokáíye. mi-náápáákáráq oqtamá ituwaanana
móra-nakoma íma keqñáámmá aúyaqmaraniye. ánibo
oqtamá aúyaqmaraanana móra-nakoma keqñáámmá
íma ituwaniye. min-aókáq árain-aai-nakoni amuné-
áímmá mirá-uráiye.

⁸ máqten-aaimma keráwáqá miráomma kemá
káonatuwaune. ánibo keráwáqá aónaaro. keráwáqtí
túbáqá kemá oqtamá makáunana ituwe wáimma
móra-nakoma kanaaráq íma aúyaraniye. kemá
káonaune. keráwápímmá pááqyamma akoqñáama
wáitaq ketáama kéware ketíwîqa íma kéwakaraae.

⁹ miráimanibo Tááqtaani áíkuyo-kayukabikemma
yemá mirá kéte. ‘ketáámá Ítiráaeo-wayukamune’
kétemanibo íma máeta ítáaro. kemá mi-káyúkámá
mamá keráwáqtí títaupi yiraayutaúmmá má-
ayikaanata kemá keráwáqtábá tíkáanna aónanoe.

10 máqte-marabi-kayukama makáqma móra aíqa í-kánáámá maa-márábáq yíniye. keráwáqá ketáama yáqtoqma yaákare tiwé uráápoaq mi aíqa í-kánáábímmá kemá yayáa tikánúne.

11 kemá pááqya-kanaabi keráwákáqá yenúne. keráwáqá matoráiya-qtataaqa yáqtoqma akoqnáá oro. móra-nakoma keráwáqtí íráqô-meyamma paábaq matuwaiyábá yáqtoqma akoqnáá oro.

12 ánibo móra-nakoma ááiqa umá uyátainaaq kemá wemmá mamá ketí Áánûqtuni aokaq-nákóní arúkáá umá itó-umakaanana aokaq-náúkémá íma yáubatuwena keqnáámmá máápaqa kóiniye. wekáqá ketí Áánûqtun-awiqa agamaréq ketiboní márûkoni áwîqa agamaránúne. mi-márúkón áwîqa aúge-maruqa Yérútááre. mi-márúkómá ketí Áánûqtunopake kumínîmma wení márûkake yuwéna ketí aúge-tiwikote kumíniye.

13 ánibo náawabi aáqa wáinanama maamin-áímmá Aágoma áíkuyo-kayukabaq tin-áímmá ítama arutáino.” téna Îtuma Yóáanemma timá ámikaiye. Îtuma óq-aimma tiráiyé:

watáama Áréórátíabaq áíkuyo-kayukayabatae.

14 “Áréórátíabaq áíkuyo-kayukati kaqtó-nakoma Áánûqtunopake maan-áíkómá wekáq min-nákómá árain-aikon áaimma máena Áánûqtukaq itáíq-itaiq umá yáqtorena wemá Áánûqtuma máqte-qtataaqa tarôq urái-waigoni áaimma máiyé. min-nákóní amuné-áímmá keráwáqtôpaq mirá-uraiye:

15 keráwáqá máqte-qtataariq on-ááímmá kemá káonatuwaune. keráwáqá íma yaugikáá kéeq iraráá kégeq ímá kéoe. yaímma-wayukama

yaugikáá o-káyúkámá keqtábá yúyánámmá kétaamanibo yemá kemmá tiwéqtáma kéyuwaawana minnágoma íma kárutaiye. yaímma káqo-kayukama kokoq umá Aokaq-Áágóqtábá kéiteta ketáaimma kéwaraae. minnâ íráqône. miráimanibo keráwáqá aúkámakaariq umá máa-yuma ôriq umá táigoniq kéoe. keqtábá itáíq-itaiq kéunataae kétémanibo keráwáqá Aokaq-Áágómmá márute awéqtama kéyuweq ketáaimma íkewaraae. kemá keráwáqá kokoq kéeraq Aokaq-Áágóqtábá kéitera q ketáaimma waráigáae téq kéténe.

16 miráimanibo keqtábá keráwáqá ira-úrámhá íma kégeq yaugiqá íma kéumagoe. keráwáqá paá pááqyamma iraráá kégaapoq ketóyaupike wiráátima wirakánáá kéune.

17 keráwáqá maará téq kéte. 'ketáámá netuqyaan-ótámmá maréqtaa máqte-qtataaqa netuqyaa makáunatae. ketáámá móra-yataaqtabama íma aqtórárîq kéunatae.' kétémanibo keráwáqá táí-yataapi mááe. keráwáqá áwáyoq-wayukama maéq túramma karopágitaq tiwapáá mááe. miráitaq kenamáárîq maami-qtátááqá íma kanaaráq káonaae.

18 miráitaq maami-túyánámmá keráwáqá kétémime. oótamma mamá íráqôniq ínétama paá agamá táwî-aayapaqa apibí kéumatuwai-yataaqa keqtôpake máyáaro. mayéqa keráwáqá móra-yataaqtabama íma tikánoe. tigaemá tiwaapááyaba waayán-únákáqtómá íma kúmiq-yataako paí auráinaq keqtôpake máyáaro. keráwáqtí karopáiyábá atóba-i-yataaqa keqtôpake máyáaro. mayéqa keráwáqá kanaaráq aónanoe.

19 kemá mi-káyúkámá tíkáimma yútiqa yímíqma anaaékaqa akoqnáá auránóe. kéqokeq-yaaimma mamá kárutayikaune. miráinaq keráwáqá tiyáátámma kuyéraq tirummá waéráaro.

20 ítáaro. kemá oqtaráqá itó-uma pagé-page kétune. náawabi ketáá iténa oqtamá ítikainaqa wení naaúpaq wenôpaq uyábéma wetê nanúne. wetê aáwaga naanana wemá ketê nániye.

21 ánibo náawabi ááiqá umá uyátainaqa wemmá timá áménana wemá ketê ketí náápaan-abiqtataraq maraq maína móraiq umá naayóbáqá kemá ááiqá umá uyátámatuweq ketiboní náápaan-abiqtataraq wetê maraq máqe-uraune.

22 náawabi Aáqa wáinanama maamin-áímmá Aágoma áíkuyo-kayukabaq tin-áímmá ítama arutaíno.” téna Ítuma Yóáanemma kainapákáá timá ámikaiye.

4

Áánûqtuni márûkaq wenáwîqa múte yaútaae.

1 minnáma ánatagitana kemá Yóáanema aónáúnama oqtamá ituwe Áánûqtuni márûkaq wáqe-uraiye. mimórá-áágómá kaapáúkaa kabámaraitaq itaúnama timá tímikaiye: “maakáq uyuwo. anaaékaq páaq-ino-qtataaqa arááatenune.” téna tiráiyé.

2 páátákáá Aágoma Áánûqtunopake ketê máqe-uraimma Áánûqtuni márûqa aónáúnama mórama náápaan-abiqtatama wáqe-uraitana móra-naqa mikáq maraq máqe-uraiye.

3 min-nákómá maraq máqe-uraimma aónáúnana miráuma kawaa-óqtákáá umá karogaromá

tágaguraiye. móra-aabotayakoma wení náápaan-abiqtataraga ikúyakaraitaq aónáúnama miráuma yaayána-oqtakoraa umá tágaguraiye.

⁴ miráuma móra-wayuka umá abapaké kaayaqté-kaayaqte náápaan-abiqtatagoma anónaapaan-abiqtatagoni amakaqá yaúturaitana minábíqtátáráqá anókayukama móra-wayuka umá kaayaqté-kaayaqte anókayukama mikáq-maraq máqe-uraae. min anókayukama Áánûqtuma kéwaraa-kayukama kawáá kéoe. yeráwáqá waayánúnákáqtómá umátoreta áwáarara kai-kámóqá yiqnókáqá kúbeqtokaae.

⁵ anón-abiqtatarake aabayú yóraitana áama kítitana wíyôn-aama tiráie. anón-abiqtatagoni aúbáqá abapaké kaayaq-ómmá kúraqtokaawana kainíkáá kéeta wáqe-uraae. mi abapaké kaayaq-ómmá kúraqtokaama yetáaimma abapaké kaayaqá aágoma Áánûqtunopake wáie.

⁶ anónaapaan-abiqtatagoni aúbáqá móra-yataaqa wáqe-uraimma miráuma anókayukama kaapókáá umá tágaguraiye.

ánibo anónaapaan-abiqtatagoni aúkápimma kaayaqté-kaayaqte-kamma maéwae kéo-kamma máqe-uraae. yeqtí yúrakoma netuqyaa wáena yóiparaa yinaaépaqa yawááq-uraiye.

⁷ áqnáabaq maéwae kéo-kamma áwáábiq anóputiraa (arááyane) uráie. anaáe maéwae kéo-kamma miráuma awaiq-púrúmákáákóráá uráie. mamá mikáq maéwae kéo-kamma miráuma waayúka óíkaa uráie. mamá írêq-kamma akikígómá arabêna uréire iníkáá uráie.

⁸ mi kaayaqté-kaayaqte maéwae kéo-kamma

máqtemma móra-mora-waigoma abapaké móra yááyamma wáqe-uraiye. miráuraitana netuqyaa-yúrämmá yúbaqa yirunóbáq amegaaráq yawááq-uraiye. ánibo wágáágaraq nokáakaraqa maará téta tíq-tiq kéoe:

“aokaré. aokaré. aokaré.

uyátárain-Aanuqtuma máqten-akoqnaama yokáimma naayóbáqá wemá máqe-uraimma íbêqa máena anaaékaqa íniye.”

téta yemá í-aageta mirá kéte.

⁹ mi maéwae kéo-kamma yemá Áánûqtukaq náápaan-abiqtataraq yaaguyabí-yataaqtaba wení tágama-yataaqtaba téta wemmá matúq-matuq umá máinakoma “tíkáiyé” tirááe.

¹⁰ ánibo maéwae kéo-kamma maará téta móra-wayuka kaayaqté-kaayaqte anó-kayukama matúq-matuq mái-Aanuqtuma náápaan-abiqtataraq wenaúbáq tipaké agéq mimórá táoqa yeqti áwáarara kai-kámóqá náápaan-abiqtatagon aúbáq kéiyabotuweta maará téta kéte:

¹¹ “ketáái uyátaráana-nako! ketáái Áánûqtuo!

ení aúyánánápó máqte-qtataaqa tarôq uráánae.

máqte-qtataaqa emá tarôq uráanaboana tágama-yataakaraq yaaguyabí-yataakaraqa akoqnáágaraq emá kanaaráq mayánóne.”

maará téta tirááe.

5

móra aúba-wannaama aúyaqmakawana Yóóanema aónaraiye.

¹ ánibo ayáánurapaqa Áánûqtuma náápaan-abiqtataraq maraq máin-aukapaqa aónáúnana

móra aúba-wannaama wáqe-uraiye. mi-kánnáágóní arunóbáqá amegaarakáráqá agamatán-áímmá wáqe-uraiye. ánibo abapaké kaayaq-aráátá-káwéqá minnánapo arááparaiye.

² ánibo móra akoqnáá-kaqto-nakoma Áánûqtunopake anókaq ááyama téna tiráiyé: “náawaq íráqô-naqa máenawaq kanaráq maa-kánnáámá maténa káwékomma aukáqma agatáníyô?” téna Áánûqtunopake kaqtó-nakoma tiráiyé.

³ miráimanibo mórana Áánûqtuni márûkake-nakowabi mórana maa-márábiké-nákówabi mara-áménáápáké-nákómá íma kanaaráq maami-kánnáámá agatétabi yorautíniye.

⁴ abáá ománibo móra-nakoma íráqô-naqa kanaaráq máimma íaonaraapoana móra-nakoma mi-kánnáámá íma kanaaráq agaténa yoráutaiye. minnáyaba kemá tirummá itaq ibiqá yakáune.

⁵ ánibo móra-wayuka kaayaqté-kaayaqte anó-kayukabike kemmá timá tímikaiye: “emá íma ibiqá yaraao. ítáaro. móra-nakoma Yútaa-wayukabike áwáábiq-putiraa umá (arááyane) ááiqá uyátáraiye. wemá Tébitin-annabike áai-nare. wemá wenamá káwéqa aukátuwena maami-kánnáámá agatáníye.” téna móra anó-nakoma Ítuqtaba kemmá timá tímikaiye.

Yóáanema tip-típi-araaqa aónaraiye.

⁶ náápaan-abiqtatagaraq kaayaqté-kaayaqte maéwae kéo-kamma aukáapimma anó-kayukagaraq mórana típi-típi-araaqa aónaraune. ikámaraawana púinikaa umá íto-uma máqe-uraiye. mi-típí-típí-aráákómá aqnókáq abapaké kaayaq-áwáyáámmá waéna abapaké kaayaq-áúrämmá wáqe-uraiye.

minnáma yetáaimma abapaké kaayaq-áágómá
 Áánûqtunopake máqte-marabaq timáyíkaraiye.

⁷ wemá náápaan-abiqtataraq uyáyoqmena uténa
 min-nákóma mibáq maraq máin-ayaanurapake mi-
 kánnáámá matáiyé.

⁸ wemá maami-kánnáámá maténa kaayaqté-
 kaayaqte maéwae kéo-kamma móra-wayuka umá
 kaayaqté-kaayaqte anó-kayukagaraq tipi-típi-
 araakoni aúbáq yipaq agoaq aónaraune. máqtemma
 anó-kayukama móra-mora-yuma imá yawáámma
 matoréta móra kugáiqma áwáarara kain-óqtákáá
 matokááe. ánibo kugáiqma-yataapimma átê-akuq-
 umuma ógikaiye. yetáaimma Áánûqtuni aokaq-
 wáyúkátí nunamummá wáiyé.

⁹ ánibo yemá aúgen-ima maará téta tirááe:

“emá íráqô-naqa kanaaráq máanaboana maami-
 kánnáámá kanaaráq mayé káwéqa
 aukáqtuwanone.

yé ikámôwaa pukáane.

keqtáá ení naaenápo meyanîq uráanae.

waayúkama máqten-annabike máqten-aaipeke
 máqten-aukaq-yugaraq máqte-marukake-
 kayukama

¹⁰ emá mamá yemmá ketáái Áánûqtuni anó-monoq-
 wayukama aúqyíkaraanama maa-márábí yabi
 ínoe.”

téta tirááe.

*tipi-típi-araakon áwîqa máqtemma múte
 yaguyakááe.*

11 kemá Yóáanema keqñáámmá aónáúnama maéwae kéo-kamma móra-wayuka umá kaayaqté-kaayaqte-wayukagaraq taígani kegéba ayuraa kaqtó-wayukagaraq Áánûqtunopake náápaan-abiqtatama ikúma yaútureta yáama Ítaraune.

12 yemá ááyama anókaq téta tirááe:

“maa-típi-típi-arááqá naayóbáqá íkámôwana pukáimma wemá kanaaráq akoqñáama mayéna máqten-iraqo-qtataaqa mayéna itái-yátááqá mayéna náápaamma mayéna yaagumá mayéna tágama-yataaqa mayéna aúgau mayéna wemá kanaaráq mayániye.”

téta tirááe.

13 ánibo kemá Yóáane máqte-qtataaqa Áánûqtuma tarôq urái-qtataakoni yáama Ítaraunama máqte-qtataaqa Áánûqtuni márûkaq wái-qtataaqa maa-marábí wái-qtataaqa mara-áménáápáq wái-qtataaqa únópi wái-qtataaqa máqte-qtataaqa máqten-aukapaq máqten-aukapakoni arunóbákáráq wái-qtataakoma itaúnata maará téta tirááe:

“náápaan-abiqtataraq maraq mái-nakokaq tipi-típi-araakote kenákáráq ketáámá túgau aqmá ketáámá yaagumá kémauna kenákátí tágama-yataaqtaba kenákátí akoqñáá-yataaqtabagaraq matúq-matuq umá kêtunatae.”

téta máqtemma tirááe.

14 miráinata kaayaqté-kaayaqte maéwae kéo-kamma maará tirááe: “áramma waíno.” tíyata móra-wayuka umá kaayaqté-kaayaqte anó-kayukama yipaq agéta Áánûqtuyaa Ítuma yenákáráq nunamummá kêteta yenákátí yíwîqa múte yaútae.

6

tipi-típi-araaqa Ítuma abapaké móra-kaweqa yamá aráápamaraan-auba-wannaama aukákaiye.

¹ kemá Yóáane aónáúnana *tipi-típi-araakoma abapaké kaayaq-káwéqá yamá aráápamata-kannaama maténa áqnáabaq móra-kaweqa aukákaiye. aukáitaq itaúnama kaayaqté-kaayaqte máqe-urai-kapike móra-maqe-urai-kakoma aamá ti-wáígómá wíyôn-aaraa téna tiráiyé: “maabáq iyo.”*

² *titaq keqnáámmá aónáúnama waayán-ótímá móra-naqa min-ótí ámûraaq aónaraune. min-ótí ámûraaq mái-nakoma imá matóraitata móra uyátáni-kamoqa ámikaamma miráuma móra-nakoma ááíqa umá uyátárai-naqa améwaokaa-kamoqa ámikaae. miráitana wemá ááíkaq kóurena netuqyaan-ááíqá umá uyátaniye.*

³ *ánibo tipi-tipí-araakoma mikáké kaayaq-káwéqá aukáitaq itaúnana anaaé máqe-urai-kama ááyama tiráiyé: “maabáq iyo.” titaq*

⁴ *aónáúnana káqomma karogaron-ótímá imaamu-wámá pááq uráiyé. miráitana móra-naqa ámûraaq mái-nakoma wemá akoqnááma maténa maa-márábí-káyúkátí kaayoné-yátááqá paábaq matuwáinata yegáráqá káqo-kayukama yíkaminoe. miráinata wemmá ááíqa í-tókórú-yákáá-púmá ámikaae.*

⁵ *ánibo tipi-típi-araakoma kaumo-káwéqá yamá aráápamata-kannaama aukáqtúwáitaq itaúnana mamá mikáq máqe-urai-kama ááyama tiráiyé: “maabáq iyo” titaq keqnáámmá aónáúnama abuqtán-ótí ámûraaq mái-nakoma móra yainái-yátááqá (tikéríma) ayáápí matokáiyé.*

6 ánibo kemá itaúnama maéwae kéo-kakon aúkápíke móra-aikoma aamá téna maará-tiraiye: “móra kamáábauma móra-taoq-meyanawiqa kéaae. móra kaatopébauma móra-taoq-meyanawiqa kéaae. abo matawékaraq wááéni-nomma íma táwîq oro.” téna matawékaraq wááéni-nomma Áánûqtukaq amí-yátáârîq umá ámenibo “íma táwîq oro” tiráíye.

7 tipí-típi-araakoma kaayaqté-kaayaqte-kaweqa min-áúbá-wánnaráq aráápamatama aukátúwáitaq itaúnana írêq-maewae-keo-kamma ááyama tiráíye: “maabáq iyo.” titaq keqnáámmá

8 aónáúnama eqábu-otima min-ótí ámûraaq mái-nakoni áwîqa “puí-yátááqá” téta ááyaraawaq aónaraune. ánibo anaaé waqmé “aítabaq” pukáa-kayukati márûpaq iráíye. yenákámá “puí-yátááqá aítabakaraq” náápaamma mamá aarawaamá máqte-marabake kaayaqté-kaayaqtepike móra-aayapaq-wayukama yíkaminoe. yeráwáqá tokóru-yakaa-punapo puyéta yáama kéyainata puyéta karímá kémayeta puyéta marabín-ábááq-wámmá yíkamma puínoe.

9 tipí-típi-araakoma móra-tiyaapaq-kaweqa yamá aráápamata-kannaama aukátúwáitaq aónáúnama yaímma pukáa-kayukati yimammá aónáúnata Áánûqtukaq amí-yátááq-yááréráqá aménáápáqá máqe-uraae. naayóbáqá mi-káyúkámá Áánûqtun-aama yáqtoqma akoqnáá uréta timáe uréire kéowata namuro-wáyúkámá yíkamowata pukááne.

10 min-ímákómá yááyama anókaq tirááe: “uyátaráana-nako, aokaq abo árai-naqa é máane. ánibo náaraq umá kanaaq yáwínaaq maa-márábí káyúkama mamá yainé tíkakaa-waigoni anónnáma yemmá ánná yimínónô?” téta tirááe.

11 ániibo máqtemma ayáqtááqa waayán-únákáqtómá kényimena maará téna timá yímikaiye: “keráwáqá pááqya-kanaama aagaaro. anaaékaqa keráwáqtí namuro-wáyúkámá keráwáqtí móra-mayai-wayukagaraq túbâqawaayugaraq yíkamowata pukáániq móraiq umá tíkamowaq keráwáqá pukááe. anaaékaqa yeráwáqá yoráuma kanaarâq ánatagiyana namuro-wáyúkámá yeráwáqtí anónnáma mayánoe.

12 ániibo tipi-típi-araakoma abapaké móra-kaweqa yamé aráápamata-kanaama aukáqtúwáita keqnáámmá aónáúnama maa-márábímmá anó-maruma yuráiyé. ániibo aabaúgómá mamá waéqma abutámmá aúqma naayó-tópóqón-únákáá uráiyé. ániibo wíyôkoma mamá karogaromá auréna naaegóráá uráiyé.

13 ániibo aabayákákémá wiyóqá yaráqmena marabí kuturáama miráuma kaben arammá ábu íkaraitana uwáágoma yoqmá arari umátúwáinikaa umá arammá marabí kuturááe.

14 aabayákógárâq ánatama yuwiqá yawátáma útínikaa umá útúmena kóuraiye. ániibo máqtemma anugógárâq únópi máqten-aukapaq yaúturaimarukogaraq arari umá yarákááe.

15 maa-márábí anómma yabíkâa-wayukama anó-kamaani-kayukagaraq ááiq-wayukati kawáá-wáyúkágárâq oótamma netuqyaa makâa-kayukagaraq yíwîqa wái-kayukagaraq kaqtó-mayai mayâa-kayukama ápéqa íma mayéta ápéqa mayéta okáyúkágárâq muriánóbâq abo anón-anugoni óqtan-ainobaq máqtemma aúpâq aúyokaae.

16 ániibo anón-anugoraq anón-oqtakokaq kááyeta maará-tiraae: “mapâmera tímúraataa ya yawááq éra

áúgugu umátíkáaro! anó-naapaan-abiqtataraq máinakoni aúrakaqtaba tipi-típi-araakoni áyaqtaba áúgugu umátíkáaro!

¹⁷ yenákatí anó-yiyamma yínna-taoqa íbêqa pááq kéipoata náawaq kanaaráq itó-uma akoqnáá kéena minnágoma uyátaniyo?" téta tirááe.

7

Ítiráaeobake netuqyaa-káyúkámá Áánûqtuni awaaméqá matááe.

¹ minnáma ánatagitaq aónáúnama kaayaqté-kaayaqte Áánûqtunopake kaqtó-wayukama maa-márágóní téba-tebaq itó-uraae. yemá maa-márágóní kaayaqté-kaayaqte-aayakaq yáqtoakaama móra maa-máráwábi únónábi yaawábi uwáá yoqmá íma matuwániye.

² ánibo káqomma Áánûqtuni kaqtó-nakomma aónáúnana aabaúma utain-áúkápáké iráíye. matúq-matuq umá mái-Aanuqtuma wení awaaméqá mamé iráimma wemá anókaq ááyama kaayaqté-kaayaqtema Áánûqtunopake kaqtó-wayukama akoqnáama matéta maa-márágáráq únókáráq mamá táíq ínéta o-yúyábá téna

³ wé mirá-tiraiye: “keráwáqá kabe-kabe umá maa-máráwábi únónábi yaayúrábi íma mamá táíq oro. áqnáabaq ketáái Áánûqtuni mayai-wáyúkátí yúwáayakaq awaaméq-yátáárîq umá yikánúnatae.” téna tiráíye.

⁴ ánibo kemá itaúnata aarawaamá awaaméqá máyáamma yoraútówaq ítaraune. miráuma Ítiráaeo-wayukabike máqten-annabike netuqyaa-káyúkáráq (144,000) awaaméqá makááe.

5 miráitana Yútaan-annabikema netuqyaa-káyúkámá (12,000) Arúbenin-annabikema netuqyaa-káyúkámá (12,000) Kááatin-annabikema netuqyaa-káyúkámá (12,000)

6 Ááatan-annabikema netuqyaa-káyúkámá (12,000) Náábatarin-annabikema netuqyaa-káyúkámá (12,000) Manáátaan-annabikema netuqyaa-káyúkámá (12,000)

7 Tímionin-annabikema netuqyaa-káyúkámá (12,000) Aríbaen-annabikema netuqyaa-káyúkámá (12,000) Íqtakaan-annabikema netuqyaa-káyúkámá (12,000)

8 Tébirunin-annabikema netuqyaa-káyúkámá (12,000) Yótêbin-annabikema netuqyaa-káyúkámá (12,000) Péqtiamaanin-annabikema netuqyaa-káyúkámá (12,000) máqtemma mi-káyúkámá Áánûqtuni awaaméqá matááe.

netuqyaa-káyúkámá Áánûqtun anaaé wakááe.

9 minnáma ánatagitana keqnáámmá aónáúnama netuqyaammá aarawaamá áíkutaama móra-nakoma yemmá kanaaráq íma yorautíniye. máqtemma mi-nóínín-aúkáqá máqte-marabakema ókon-okon-augaraq máqten-aipike-kayukama máqe-uraae. yemá máqtemma anó-naapaan-abiqtatagon-aubaqa tipí-típi-araakon-aubaqa itó-uraae. yemá ayáqtááqa waayán-únákáqtómá umáreta iyáápipma kóbén ánáraa-qtataaqa matoréta máqe-uraae.

10 yemá anókaq ááyama téta tirááe: “ketáái Áánûqtuma anó-naapaan-abiqtataraq máitana tipí-típi-araakoma yenákáraké keqtáá yauwéqma tiwiráí-yátááqá kéiyé.” téta tirááe.

11 ánibo máqtemma Áánûqtunopake kaqtó-wayukama náápaan-abiqtataraq yaútûmareta mórawayuka umá kaayaqté-kaayaqte anó-kayukagaraq kaayaqté-kaayaqte maéwae kéo-kakaraq ikúma yaútûraae. náápaan-abiqtataraq yipaq agéta Áánûqtukaq nunamummá maará téta tirááe:

12 “áraise. mirá waíno.

ketáái Áánûqtuqtaba aúgaugaraq timukáráq matúq-matuq umá kémarauatae.

wenaúyánápiké tágaqtaboqtaa máqte-qtataaqa aúyánápi kéitaipoqtaa wenáwîqa matúq-matuq umá yauyónúnatae.

wemmá mútûq-yaaguyabi-yataaqa áméro.

máqten-akoqnaagon áaimma máena wenáwîqa matúq-matuq umá yauyónúnatae.

áraiqtbae. minnáma waíno.”

téta tirááe.

ibêqa min-ánná-wáyúkátí yîqa í-yátááqá ánatagiye.

13 ánibo mórama anó-nakoma timá tímikaimma: “mi-káyúkámá ayáqtááqa waayán-únákáqtôma umátokaamma yemá náayubiyo? ánibo yemá náan-aupakenaq irááo?” titaq

14 kemá yuwéqma maará téq timá ámikaune: “ketí anóko, enamáárîq emá káonaane.” túnana wemá timá tímikaiye: “yemá mamin-ánnámá aîqa í-kánáábiké anómma yútiq-yataaqa mayéta ummaayátááqá matááe. ánibo yemá tipi-típi-araakoni naaeráké yeqtí unáákáqtôma tete uráawana yeqtí unáákáqtôgoma waayámmá aúkáiye.

15 miráipoata yemá Áánûqtuni náápaan-abiqtatagoni aúbáqá itó kéoe.

ánibo wágááwa nokáámma wení aokaq-náúpáqá
wekáq nunamummá kéitaae.

miráitana Áánûqtuma náápaan-abiqtataraq máena
wemamáárîq yemmá mayi yuwániye.

¹⁶ miráinata yemmá ókaraq yáama íma yéna ke-
qnáámmá nonáá iyikena ínoe.

ánibo aaqá íma kautéta móra-yataakoma yúraqa íma
amanna kuyikániye.

¹⁷ tipi-típi-araakoma náápaan aúkáapi mái-nakoma
yeqtí kawáá-náqá mániye.

wemá poqnommá wáinabaq yiwíqme wínata
nokópíké aúwaraimma mayánoe.

miráiyana Áánûqtuma wenamáárîq yúrapike máqte-
yiqnuma ayúnikaniye.”

téna anó-nakoma timá tímikaiye.

8

*tipi-típi-araaqa Ítuma abapaké kaayaq-káwéqá
yamáta-kannaama aukákákiye.*

¹ tipi-típi-araakoma abapaké kaayaq-káwéqá
yamá aráápamata-kannaama aukáqtúwáitanama
mikáké Áánûqtuni márûpaq pááqyamma ayáqtáá-
kanaama íma aamá pááq urákiye.

² kemá Yóáne aónáúnata abapaké kaayaq-
káqtó-wáyúkámá Áánûqtun aúbáq abapaké
kaayaq-wéroq-ánámá yímikaae.

³ ánibo káqomma Áánûqtunopake kaqtó-
nakoma Áánûqtukaq amí-yátááqá ámê-qtaaregoni
waaqókáq ya itó-uraiye. wemá áwáarara kai-
yáwáámmá íraqôn-akuqa í-yátááqá matokákiye.
yemá íraqô-kuyumma í-kánámá ámikaamma

Áánûqtuni aokaq-ááráwáátí nunamummá mamá yorupamá náápaan-abiqtataraq maraq mái-nakoni aúbáq áwáarara kain-óqtá-tááréráq agamá ákûq umákanena uráíye.

⁴ ánibo íráqô-kuyun í-kánágóní úmûkogaraq Áánûqtuni aokaq-ááráwáátí nunamukógáráq yanaa uténa Áánûqtun-aubake kaqtó-nakoni ayáápike yuwéta Áánûqtunopaq yanaa utarááye.

⁵ mi-káqtó-nákómá íráqôn-aku-kana-taapeqa maténa Áánûqtukaq agamá ákûq umákai-irabike iráámma kúrakena mi-táápápímmá maqmá ógiqmarena maa-márábí iyaabótúwáitana kukáíye. iyaabótúwáitana wíyôn-aama téna áa kááyaitana abayú kéyoraitana márûma yokáíye.

kaayaqte-kaayaqte Áánûqtunopake kaqtó-nakoma werôq-anabike werôqa yurááe.

⁶ abapaké kaayaq-káqtó-wáyúkámá Áánûqtunopake abapaké kaayaq-wéróq-ánámá matóráama werôqa yínéta mamá yokaa urááe.

⁷ ánibo áqnáabaq móra-kaqto-nakoma wení werôqa yitana kaágáráq iragógáráq naaégáráq marabí iyaabótúwáawana kuqturááe. máqte-tama kaumo-áúkápáq móra-aayapaq iragómá kágítana máqten-aapepaaqa iragómá karáíye.

⁸ anaaékaq-kaqto-nakoma wení werôq-anabike werôqa yumátúwáitata anón-anuma iramá kainíkáá umá iyaabótúwáawana únópí kukéta kaumo-áúkápáq móra-aukapaqa waéqma naaemá aúkáíye.

⁹ únópí máqten-auwaraiq-kamma máimma kaumo ánnáiq owana móra-annama pukurááe. únópí-

káárégómá kaumo ánnáiq owana móra-unopi-kaare-annama mamá yokíkuraiye.

¹⁰ má mikáq-káqtó-nákómá wení werôq-anabike werôqa yumátúwáitana mórama wiyókómá iraráá kamá ómmá kúraqmena wiyôpake marabí kukéta máqte-nokoma kaumo ánnáiq owana móra-anna-nopikaraq poqnopikáráq kuturáiyé.

¹¹ wiyóqá wiyôpake yaráqmena kúmî-waigon áwîqa “aabigaraq-irae.” minnágón-aaimma nopí kukétaboata ikaaqa kétéye. kaumo ánnáiq owana móra-anna-nomma waéqma ikaaqa-ánnáiq urétaboata netuqyaammá mi-nómmá yaqnaa-káyúkámá pukááe.

¹² ánibo káqo-kaqto-nakoma wení werôq-anabike werôqa yumátúwáitana aabaúmá wiyômma máqtemma wiyóqá mamá kaumo ánnáiq owana móra-annaiq mirá-uráae. móra-aukapaq aabaúgáráq móra-aukapaq wiyôkaraq máqte-wiyokogaraq móra-aukapaq kumayuqá aúkááe. miráitana wágáá-kanaagaraq nokáa-kanaama kaumo-kánáábiké móra-aayapaq íma tágaraiye.

¹³ miráimma ánatagitaq kemá aónáúnana mórama anón-akikigoma méyábáq aabayákáq arabéna uréire uráiyé. miráitaq itáúnana anókaq ááyama tiráiyé: “tirunô. tirunô. maa-márábi máa-noinin-aukaqa tirummá mayikáune. miráitata káqomma kaumo-káqtó-wáyúkámá Áánûqtunopake yeqtí werôq-anabike werôqa yónáae temmá anómma yútiq-yataaqa aarawaabí pááq íniye.” téna anókaq ááyama tiráiyé.

ôqa kaumo-káqtó-wáyúkámá Áánûqtunopake yeqti werôq-anabike werôqa yurááe.

1 móra-tiyaapaq-kaqto-nakoma Áánûqtunopake wení werôq-anabike werôqa yitana mórama wiyókómá wíyôpake yuwéna marabí kukáitaq aónaraune. ánibo áítabaq abéyúmmá íma wáiq kíma ámikaae.

2 miráitana wemá min-áitábáq ítuwaitana úmûmma utaimmá anón-iragoni úmûkaa utaráiye. min-áitánóbáké utain-úmúkómá abaúgáráq uwáágokaraq mamá kumayuqá aúkááye.

3 netuqyaa-tái-wámmá pítaaqa min-úmúpiké yuwéta marabí kukááe. miráitata yemá akoqnáama matáama miráuma uwabaaikóní akoqnáaraq umá matááe.

4 ánibo yemá maará téta aamá matááe: “karaatataáqá íma namá ánatera máqte-qtataaqa maa-márabí karútaina-yataarabi yaamé íma namá ánataaro. miráimanibo mi-káyúkámá yúwáayakaq Áánûqtuni awaaméq-yátááqá íma matáiya-kayukama yenamáa yúpuyoro.

5 maa-káyúkámá yíqa í-yátááqá móra-tiyaapaq-wiyokon-arupi yimínômanibo yemmá íma yíkamma púyoro.” téna maan-áímmá matááe. ánibo mi-kákómá waayúkama anómma yíqa yímikaimma miráuma uwabaaikómá yúpuitata yíqtaba oníkáá uráiye.

6 mi-kánááráqá waayúkama puíáqtábá abáá-inomanibo íaonanoe. mi-kánááráqá áraimma puí-yátááqtábá ôriq umá yikánîmanibo puí-yátááakómá yeqtôpake péqmare kóiniye.

7 kemá mi-pítááqá aónáúnama oótigoma ááiqa

ínéna yokaa iníkáá urááe. yeqtí yiqnókómá áwáarara kain-óqtákáá-kámóqá urááe. yóíkoma miráuma waayúka óíkaa uráíye.

⁸ yiqnótáugoma ayáqtááqa miráuma aarati yiqnótáuraa uráíye. ánibo yíwáyaakoma miráuma anón-awaabiq-putigoni (arááyane) áwáyaakaa uráíye.

⁹ yíqtaaraqaa aakaqá akoqnáá umá (káápaaraa) kúberaawana yaáyákoma miráuma netuqyaan-áyáremmá oótigoma kúma ááikaq yabitimáena kéwitana kabámînikaa umá wenáama anókariq uráíye.

¹⁰ yemá uwabaaikóni améráakaa umá uwaaqá yiméran aqtórâq wáqe-uraiye. yetiméráapi waayúkama yúpu-akoqnaama móra-tiyaapaq-wiyokoni-arupi wáqe-uraiye.

¹¹ yeqtí yabíkái-naqa wemá min-áitábâq abéyúmmá íma waéna kaqtó-naqiye. Íbaru-wayukati yáabimma mi-káqtó-nákóni áwîqa Áábaronie. ánibo Karíki-aipimma Aapóronie.

¹² áqnáae-tiru-kanaama ánataguraimanibo kaayaq-tírú-kánáámá anaaékaq pááq íniye.

abapaké móra-kaqto-nakoma wení werôq-anabike werôqa yuráíye.

¹³ abapaké móra-kaqto-nakoma wení werôq-anabike werôqa yumátúwáitaq itaúnana kímora-ama kaayaqté-kaayaqte-yaummatapike kaayaqté-kaayaqte óqtan-awayaakoni aúkápimma Áánûqtukaq amí-yátááqá âmê-taareraqa áwáarara kain-ótâq-tááremá Áánûqtun aúbâq min-ámá

¹⁴ abapaké móra-kaqto-nakomma timá-amitana wení werôq-anama matórâi-waigoma timá

ámikaiye: “Áánûqtunopake kaayaqté-kaayaqte kaqtó-wayukama anó-nomma Yúpárêti-nokaq ánnáma matáamma emá kanaaráq iyúwénata kóro.” téna tímá ámikaiye.

15 wemá Áánûqtuni kaayaqté-kaayaqte-kaqto-wayukama iyúkaimma yemá yokaa éta máqtemma aarawaamá mamá kaumo ánáaiq owata móra-annama yíkamiyata puínoe. mi-káqtó-wáyúkámá yemá mi-kánááyábá mi-túpááyábá mi-kíyóqtábá min-áúqtábá yokaa uráaqtababoata yemmá iyúkaiye.

16 ánibo oóti ámûraaqa ááiq-wayukama máa-kayukama netuqyaa táwígani (200 mírioni) kegébâ ayuraa páaq uráiyé. miráitaq nôraq umábiyo téq íturaune.

17 ánibo kemá miráuma kaikáá umá min-ótímá aónáúnata waayúkama min-óti ámûraaqa máe-kayukati yúyawaakoma mirá-uraiye. waayúkama akoqnáá-puyaqa kúbekaama iragóráá tágama yóíkomma eqábuma miráuma-wayukama máqe-uraae. máqten-otigoni aqnómmá miráuma anón-awaabiq-putima (arááyane) aqnókáá uráiyé. ánibo yóyaupike abááq-írágógáráq úmûkogaraq uwaaq-áitógáráq yá-uraae.

18 maami-káúmó-táwí-yátáákáké máqte-kayukama kaumo ánnáiq owana móra-annama yíkamowata pukááe. miráowana min-írágógáráq úmûkogaraq uwaaq-áitógáráq oótigoni yóyaupike pááq-umayikaraae.

19 máqten-otigoni akoqnááma yóyaupikaraq yiméráapikaraq wáqe-uraae. yiméráakoma miráuma irakabayaakáá uráitana óq-aqnomma wáqe-uraiye. miráitata minnárake waayúkama kényupuiye.

20 máqtemma káqo-kayukama maami-káúmó-táwí-yátáápíkémá ípukaama yemá yirummá íwaereta yemá iyáánapo tarôq o-qtátáákómá yinaaemma íyumakaraae. ímiye. yemá waátágokaq aágokaraq tíq-tiq kéeta yemá mi-qtátáákómá áwáarara kain-óqtánápógáráq paá óqtanapogaraq yaanapógáráq iyáánapo tarôq o-qtátáákókáq yúyánámmá kémaraae. mi-qtátáákómá aúramma íaonena aamá íitena uréire íurai-qtataaqa máqtemma yaaguyakááe.

21 mi-káyúkámá yaímma-wayukama yíkamma puyéta uwaatagáánîq éta kebó-yátááqá waréta moyámmá mayéta uráámanibo mi-qtátáákóqtábá íma yirummá éta waékááe.

10

Áánûqtunopake kaqtó-nakoma Yóáanemma aúba-wannaama ámitana naráíye.

1 mirái-qtataaqa ánatagitaq aónáúnana mórama akoqnáá-kaqto-naqa Áánûqtuni márûpake kukáíye. wenaúraqa konnámmá aqména aabotáyákómá aqnókáqá yaútúraiye. óíkoma tágama aakáá karáitana aítaukoma miráuma arúmmá kamá yaútínika uráíye.

2 wemá pááqyan-auba-wannaama ayáápimma matokáitana min-áúbá-wánnáágómá agátátuwe wáqeuraiye. wemá ayáánurapaq-aitauqa árûqma únópi maréna ayáánepaq-aitauqa árûqma paá marabáq makáíye.

3 ánibo wemá anókaq wááqa yimmá miráuma anón-awaabiq-putiraa (arááyane) umá wááqa

yuráiyē. wemá miráuma wááqa yitana abapaké kaayaq-wíyón-áámá kabámitata tirááe.

⁴ mi-wíyón-áámá timátúwáitaq kemá min-áímmô timmá agayánáae téq únana Áánûqtuni márûpake móra-aikoma maará-tiraiye: “min-áímmá abapaké kaayaq-wíyón-áará timmá minnáma aúyánápi matoraao. aúba-wannaabimma íagayaa.” téna tiráiyē.

⁵ ánibo mi-káqtó-nákómmá keqnáámmá kemá aónarauna-waigoma únópikáráq marabákáráq itó-uma máena ayáánuramma múte yaútaiye.

⁶ miráitana wemá matúq-matuq umá kémai-nakoqtaba mi-káqtó-náqá wenáiyaba tikáiyana akoqnáá umákaikaae téna tiráiyē. Áánûqtu wíyôma máqte-qtataaqa mipí wáitana maragáráq máqte-qtataaqa mibáq wáitana únókáráq máqte-qtataaqa mipí wáitana wemá tarôq uráiyē. Áánûqtuni kaqtó-nakoma tiráiyē: “awé-í-kánáámá ánataguraiye.

⁷ anaaékaqa abapaké kaayaq-káqtó-nákómá Áánûqtunopake wení werôq-anabike werôqa yumátúwáitana wááqa yínéna ínna-taoqa Áánûqtuni aúpáq-aúyánámmá wení amuné-wáyúkámá átê-wataabi timá yímikaimma abarokáq pááq ínana tiráátiniye.

⁸ ánibo min-áíkmá Áánûqtuni márûpake ókaraq timá tímikainiq umá keqnáámmá tiráiyē: “Áánûqtuni kaqtó-naqa únópikáráq marabákáráq itó-uma mái-nakoni ayáápi min-áúbá-wánnáámá agátatuwena wáimma ko-mayaa.” téna timá tímikaiye.

⁹ mikáké kemá Áánûqtuni kaqtó-nakoni amakaq uréq timá ámikaune: “mi-pááqyán-áúbá-wánnáámá

timiyo.” túnana wemá tiráiyē: “maaminnâ emá maté naao. áyaqnoabaqa íkaa tínimanibo óyaukaq átê umá kopaaq átéráá íniye.” téna timá tímikaiye.

¹⁰ wemá mirá-timatuwaitaq Áánûqtuni kaqtónakoni ayáápike pááqya-kanaama mamá naráune. naúnama tóyaukaqa miráuma kopaaq átê uráimanibo nawíkatuwaunana tíyaqnoabaqa íkaa tiráiyē.

¹¹ wemá maará téna timá tímikaiye: “emá keqnáámmá Áánûqtuni amuné-áímmá máqten-anna-wayukayopaq máqte-marabaq máqten-aipi anómma yabíkáiya-kayukabakaraq mó timá-yimiyo.” téna tiráiyē.

11

kaayaq-nákórátá watáama tirááye.

¹ kemmá ayáqtááq maqmá aónai-yatama tímikaamma timá tímikaae: “emá itó-ure Áánûqtuni aokaq-náúpákáráq Áánûqtukaq amí-yátááqá ámê-taaregaraq máqte-wayukama Áánûqtukaq nunamummá mibáq kéitaa mi-tátánápó maqmá aónaao.

² miráimanibo aokaq-nákóní naamátûpaq íma maqmá aónaao. naamátûpaq mi-márúqá Yéqtaeowayukama íma Íbaru-wayukama máewata yiyáápi yímikaae. mi-káyúkámá Yérútáárebaq aokaq-márúqá kaayaq-wáyúká umá kaayaq-wíyókón arupi yatâmmeta uréire ínoe.

³ miráinaq kaayaq-nákórátá keqtábá áraimma tíya-nakama apekiráq-únákáqtó kúbereta yenákámá amuné-áímmá kaayaq-wáyúká umá kaayaq-wíyókón arupi (1,260 de) yiyúwáanata tíyóye.

4 yenákmá miráuma kaayaq-óríbétí-yaráá óyana ómmá kaayaq-yaáréráq máqte-marabaq-wayukati uyátárai-nakoni aúbáq itó-uraaye.

5 ánibo yaímma-wayukama yenákmá táígoma yikaikáae téta yenákatí yóyaupike iramá yá-awitata yenákatí namuro-wáyúkámá kamá kautíniye. owé. móra-nakoma yenákmá mamá táíq innama áaiqtaba miraráá umá wemá puíniye.

6 yenákmá akoqnáama yokááyapoata aabayámmá yáqtoqma Áánûqtuni amuné-áímmá tíya-taoqa aaqá íma yíniye. ánibo yenákmá akoqnáama yokááyapoata máqte-nomma mamá kanaaráq waéqma naaemá auréta maa-márábí-káyúkámá máqte-qtataariq umá mamá kanaaráq táíq íyóye. máqte-tupaama yenákmá mirá-qtátáárîq óyáae tétama kanaaráq paá mirá-iyoye.

7 yenákmá timá ánatatuwaiyanama min-ábááq-wákómá abéyúmmá íma wáin-aitanobake uwíniye. uténa yenáqqtê ááiqa mú-iniye. miráéna yenákmá uyátena yíkaminata puíyóye.

8 miráinana yenákatí arááq-yuma mi anó-marukoni anón-api pareráq íyóye. yenákatí anó-naqa mimórá-márúkáq kaapaq-yátáq pukáitaq yenákatí arááq-yuma pareráq íyóye. Tótôma-marukaa Íqtîbi-marukaagaraq mi-márúkáré.

9 waayúkama ókon-oko-yugaraq máqte-marabakemma máqten-aikaraqa yaímma máqten-annabike-kayukama min-nákátí arááq-yuma kaumo-kánáámá karagébama-yuramma aónanoe. miráinata yemá íma iyuwáiyata min-nákámá íma mamá utánoe.

10 ánibo maa-márábí-káyúkámá min-nákámô

puyóyaqtabama ôriq umá yimuqá maréta imá yéta anón-aawaqa agamá mutaammá maqamá néta aiqta-táúmá yoqmá yeqtí aanábó-wáyúkámá yiméta ínoe. ánibo mi-kááyáq-ámúné-nákórátámá aarawaamá maa-márábí máa-kayukama yíqa í-yátááqá yímikaipoata íyámma umáyíkaraae.

¹¹ kaumo-kánáámá (3 1/2) ánatagitana Áánûqtuma wení aáma yímena yúwaraimma yepí maréna itata yenákámá itó íyata waayúkama kéyimoneta ôriq umá yáaqa kániye.

¹² yenákámá itáiyana móra-aikoma Áánûqtuni márûpake anókaq yááyama tîniye: “kenákámá maabáq úyokao.” téna tîniye. yenákámá Áánûqtuni márûpaq uyéta konnápí uyáberaiyata máqtemma namuro-wáyúkámá yimónáiyata uwíyóye.

¹³ mirámô kéina mikáq anó-maruma yéna tiyáákaaiyapake móra-aayapaq táwîq umátuwaniye. ánibo netuqyaa-káyúkámá (7,000) yíkaminata puínoe. miráitata tébakaq-wayukama paá máe-kayukama anómma yáaqa káinata Áánûqtuma wení márûkaq mái-naqa wenáwîqa múte yauwínoe.

¹⁴ kaayaqá anón-ummaa-yataaqa miraráá umá ánataginiye. pááqya-kanaabi kaumo-úmmáá-yátááqá pááq íniye.

abapaké kaayaq-káqtó-nákómá Áánûqtunopake wení werôq-anabike werôqa yuráiyé.

¹⁵ abapaké kaayaq-káqtó-nákómá Áánûqtunopake wení werôq-anabike werôqa yumátúwáitana Áánûqtuni márûpaq aagómá anókaq tirááe: “maa-márámá Áánûqtunagaraq wemá

mamá timákarai-nakonama káuraiye. áníbo maa-márámá matúq-matuq umá yabí íniye.” téta tirááe.

¹⁶ áníbo móra-wayuka umá kaayaqté-kaayaqte anó-kayukama yeqtí náápaa-yibiqtataraq Áánûqtuni aúbáq yipaq ayéta Áánûqtukaq nunamummá mirá téta

¹⁷ tirááe:
“uyátárain-Aanuqtuo, eqtábá ketáámá timuqá kémarauatae.

máqten-akoqnaama yokáne.

íbêqa emá maé naayóbákáráqá máqe-uraane.

ení anón-akoqnaarake emá maa-márámá áaimma átáma yabí éwaniq kéone.

¹⁸ maa-márábí-káyúkámá iyámma uráámanibo ení áyámma pááq kéíye.

íbêqa pukáa-kayukama ítama yainái-kánáámá pááq kéíye.

íbêqa ení mayái-wáyúkágáráq ení amuné-wáyúkágáráq ení aokaq-wáyúkágáráq máqtemma wenáwîqa yaaguyábô-kayukama yíwîqa wái-kayukama yíwîqa íwai-kayukagaraq anónnáma íráqô-meyamma yimínónna-kanaaraqíye.

íbêqa maa-márámá mamá táíq éwao-kayukama yemmá mamá táíq í-kánááráqíye.”

téta tirááe.

¹⁹ yemá mirá-timatuweta yemá Áánûqtuni márûpaq aokaq-námmá ituwaawana óqtan-anaamma Áánûqtuni aúmatan-aimma Móteti agatáimma wení aokaq-náúpáq wáitata máqtemma aónaraae. áníbo aabayûma kamá yupayo umá wéyáwé kéitana áama kááyaitana wíyôn-aama kétitana márûma kéyoraitana kaábaramma kukáíye.

12

aaragótê anó-kumurokoma

¹ móra anón-awaameqa Áánûqtuni márûpaq pááq uráiyē. minnágoma mirá-uraiye. móra-inimma máena aneqá aabaúma maqmá atáá-uma wáqtô iyáanikaa uráiyē. miráitana wíyomma aítakoni aménáápáqá wáqe-uraiye. ánibo aqnókáqá tiyááka umá kaayaq-wíyóqá kámokaa umá aqtokáiyē.

² wemá ámûkaraq máqe-uraitana iyápo akai-áiqá uráiyē. miráitana aíqa ôriq itana wááqa kéyena iyápo akánéna uráiyē.

³ miráitana Áánûqtuni márûpaq káqon-awaameqa pááq uráiyē. min-áwááméqá mirá-uraiye. mórana anó-karogaro-kumuromma máqe-uraiye. minnáma abapaké kaayaq-áqnómmá waéna tiyááka-awayaammaa aqnókáq wáqe-uraiye. ánibo abapaké kaayaq-náápáá-kámóqá máqten-aqnokaqa wáqe-uraiye.

⁴ améráakoma kaumo-wíyókáwápiké mórana wíyôkake kuyúqma márúte marabí iyaabótukaaē. mi-kúmúrókómmá iyápo akánéna in-ínikóni aúbáq itó-uma máena min-ínikómá iyápo akáinaq min-iyápo ikámma nánáae téna awé uráiyē.

⁵ min-ínikómá iyápo inaamaí marákáraiye. min-iyápógómá anaaékaqa akoqnáá-yatanapo aarawaamá yabíqikaniye. ánibo min-ínikómá iyápo ákátuwaitata páátákáá min-iyápómá awíqmeta yanaa kóuraaē. yemá Áánûqtukaq awíqma uyéta weni náápaan-abiqtataraq utááē.

⁶ ánibo min-ínikómá péqmarena waayúka íma máa-kaqmaapaq kóuraiye. min-áúkápáqá Áánûqtuma mamá mi-márúqá yokaa umákaraitata

kawáá umákareta aáwaqa maténa miráuma netuqyaa-kánáámá (1,260 de) min-íníkomá máqe-uraiye.

⁷ Áánûqtuni márûpaq anón-aiqa pááq uráiyé. Mááíkorogaraq wení kaqtó-wayukagaraq anókumurokomma ááiqa urááé. mí-kúmúrókógáráq wení kaqtó-wayukate ááiqa uráánamanibo

⁸ yeqtí akoqnáama íma wáqe-urapoata ááiqa íma uyátáraae. miráipoata Mááíkoroma ókaraq Áánûqtuni márûpaqa wenôpaq íma máqe-uraiye.

⁹ ániibo anókumurokoma wemá naayóbáqá min-iráákábáyáámá áwíqa Tááqtae máqe-uraiye. wemá máqte-marabi-kayukama kaaqaari-áímmá timáyimena makatéwaine. abo min-ánókúmúrókómá wení kaqtó-wayukagaraq Áánûqtuni márûpake márúte iyaabótúwáawata maa-márábí kukááé.

¹⁰ mikáké Áánûqtuni márûpaqa móra-aimma itaúnana anókaq ááyama maará-tiraiye: “Íbêqa ketáái Áánûqtuma wení akoqnáá-kanaagaraq wení yabí i-kanaagaraq pááq immá keqtáá yauwéqma kétéwirai-taokaraq abarokáq pááq kéiyé. Áánûqtuma mamá timákarai-nakoni anónaapaamma kéiyé. min-nákómá ketáái tîbâqawaaraayuma mamá yúbi makái-nakoma ketáái Áánûqtuni aúbáq wágááwabi nokáamma yúbi makái-nakomma íbêqa Áánûqtuni márûkake márúte kéiyabotuwaae.

¹¹ ketáái tîbâqawaaraayuti yúbi makáe-nakoma íma makatítatapoata wemmá uyátáraae. tipí-típi-araakoni naaeráké akoqnáama mayéta yetáama Ítuqtaba téta yemá puíyábá íma kéqaraapoata ááiqa uyátáraae.

12 keráwáqá máqtemma Áánûqtuni márûpaq máa-kayukaa timuqá máráaro. minnáyaba Tááqtaama wení kanaamá pááqyamma awaarariq íníniq kéitanaboana wemá anón-ayakaraq marabí-káyúkáyôpaq kukáiyé.” téna min-áikomá Áánûqtuni márûpake tiráiyé.

13 min-ánó-kúmúrókómá iyaabótúwáawana kégumenama aónaimma maa-marábí máqe-urena min-íníkomá inaamaí marákárain-inikoni anaaé wakáiyé.

14 miráitata min-íníkomá anón-akikigoni máka-aayamma ámikaae. anó-kumurokoqtaba wemá arabêna wenamáápaq kaqmááq-marabaq waayúka íma máapaq mánena kóuraiyé. min-áúkápáqá aáwakaqa íráqôniq umá kawáá uréta kaumokárítímáátígáráq abapaké móra-wiyomma mibáq máqe-uráiyé.

15 mi-kúmúrókómá wení óyaupike nommá wiqmá yukáiyé. witúwáitana mi-nókomá anó-nokaa auména kégoena min-íníkomá waqména kóuraiyé. mi-kúmúrókómá min-íníqtábá nawíkainana puíkáae téna uráiyé.

16 miráitana maragómá min-ínímmá áwáqnaa uráiyé. maragómá kekoqá magéna óyaukaa min-ánón-nókomá anó-kumurokon óyaupike yi-nómmá nawíkatukaiyé.

17 ánibo anó-kumurokoma min-íníkomá áyamma umákéna wení yaímma-iyapo-annate ááiqa mó-umayikanena uráiyé. mi-káyúkámá yemá Áánûqtuni ámáan-aimma kéwareta Ítun-aayaba kététa anaaé waréwaone.

18 min-ánó-kúmúrókómá únókóní aqtamáábaq

itó-uraiye.

13

kaayaq-ábááq-wámmá utarááye.

¹ miráitana abááq-wámmá aónáúnana únópíké utaréna tiyááka-awaayakaraq abapaké kaayaq-áqnómmá wáqe-uraiye. mi-kákóní áwáayakaqa tiyááka-naapaa-kamoqa wáqe-uraiye. yiqnókáq táí-awikaraq akáyáán-áímmá Áánûqtuqtaba wáqe-uraiye.

² mi-kámmá aónáúnama anón-awaabiq-putiraa kapoq-kápoqa uráiyé. aítaukoma anón-awaabiq-iyakaa uráiyé. óyaukoma anómma áwáábíq-putiraakaakoni (arááyane)” akáá umá máiyó? náawaq kanaaráq wemmá ááíqa umákaniyo?” téta tirááe.

³⁻⁴ missing?

⁵ miráitana Áánûqtuma yúwáitana min-ábááq-wákómá akáyáán-áímmá Áánûqtuqtaba timmá wení akoqnáárake kaayaq-wáyúká umá kaayaqté-kaayaqte-wiyomma maéna mirá-uraiye.

⁶ óyauqa ógaakena Áánûqtuqtaba akáyáán-áímmá timákena Áánûqtuni áwîqtaba wení márûpaqa maéwao-kayukatabagaraq akáyáán-áímmá tirááe.

⁷ miráitana Áánûqtuma min-ábááq-wákómá ayúwáitana Áánûqtuni aokaq-wáyúkámá wení aménáápáqá máewana ókon-okon-augaraq-wayukaraq máqte-marabake-kayukagaraq máqten-aikaraq-wayukagaraq máqte-kamaanigaraq min-ábááq-wákóní akoqnááma aménáápáqá máqte-kayukama máqe-uraae.

8 máqtemma marabí-káyúkámá yeqtí yíwîqa matúq-matuq umá mái-wannaama Áánûqtuma maa-márámá tarôq kéitana wáqe-urai-kannaabimma íma wáinna-yuma yemá abááq-wákómá wekáq nunamummá tínoe. mi-kánnáamá naayóbáqá tipi-típigoni áráaqa ikámôwana pukái-waigoni aúba-wannae.

9 náawabi aáqa wáinna-nakoma maamin-áímmá ítama akoqnáá íno.

10 keráwáqá tiyúwáinaq ánná umátikaiyama kanaaráq keráwáqá ánná ínoe. keráwáqá tokóru-yakaa-punapo ikamínéta íyanama keráwáqá tokóru-yakaa-punapo tikaminoe. miráipoana Áánûqtuni aokaq-wáyúkámá yeqtí itáíq-itaiq í-yátááqá akoqnáá umá yáqtokero.

11 káqomma móra-abaaq-wama aónáúnana marabíké abarokáq uráíye. min-ábááq-nákóní aqnópíké utaain-áwááyákómá tipi-típi-awaayakoraa uráitana anó-kumurokoraa aamá tiráíye.

12 maamin-ábááq-wákómá áqnáaen-abaaq-waakoni akoqnááma aménápáqá máqe-uraiye. anaaékaq-abaaq-wakoma maa-márabí-káyúkámá mamá aúqyíkáitata áqnáabaq-wakoma maa-márabí-káyúkámá mamá aúqyíkáitata áqnáabaq-abaaq-wakaq nunamummá kéte. áqnáaen-abaaq-wama ikámôwana náomma kamá atóbarai-wakoe.

13 anaaékaq yiráin-abaaq-wakoma anón-awaameqa ôriq umá tarôq kéíye. móra-anon-awaameqa mirá kéíye. aarawaatí yúrapimma wíyôpake iramá mamá aúqmáráitana kamáena marabí kukáíye.

14 miráitana min-ábááq-wámá Áánûqtu yúwáitana anón-awaameqnapo taígani-kayukama makákáíye. min-áwááméq-yátááqá áqnáae-abaaq-wakoni aúbáq

tarôq uráiyē. máqte-marabi-kayukama áqnáae-abaaq-waqtaba timá yímitana “wení amammá tarôq oro.” tiráiyē. mirá kéeq wemmá tokóru-yakaa-punapo náomma karáine atóbarai-kamma yaaguyabíyátábá tiráiyē.

¹⁵ miráitana Áánûqtuma yúwáitana min-ábááq-wámá aáma min-ámápi ámitana aamá kanaaráq tínata náayuwabi min-ámákáq íma nunamummá tíyataboata yíkamiyata puínoe.

¹⁶ máqte-kayukama yíwîqa íwai-kayukagaraq yíwîqa wái-kayukagaraq oótamma makáa-kayukagaraq áwáyoq-kayukagaraq máqte mayaí máyáa-kayukama ápéqa matáa-kayukagaraq ápéqa ímataa-kayukagaraq máqte-kayukama anaaékaq-abaaq-wakoma mamá aúqyíkama móra-awaameq-aubauma iyáánurapakaraq yúwáayakaq matáae.

¹⁷ miráinana náanakoabi abááq-wákóni awaaméq-áúbámá íma maténama wemá íma meyámmá mayéna móra-yataaqa íma meyánîq kanaaráq íniye. abááq-wákóni awaaméq-áúbámá mirá kéiyē. wenáwîre. náápaamma wenáwîkon awaaméré.

¹⁸ awaaméq-áúyábámá aupaq-ááíkomá mamá ôriq umá tágama-itai-yataaqtaba kákaiye. náawabi aá kéitaina-nakoma máinama abááq-wákóni náápaayaba aúyánápi maíno. mi-náápáámmá móra-nakonnae. abapaké móra abapaké móragaraq abapaké móragarare (666).

14

yeráwáqá taíganimma (144,000) aúgen-ima tiráae.

¹ kemá aónáúnana Tááíoni-anuraqa tipi-típi-araakoma itó-uraitata aarawaamá taíganimma

(144,000) itó-uma máqe-uraae. tipi-típi-araakoni áwîkaraq aboán áwîqa yúwáayakaqa máqe-uraae.

² kemá itaúnana Áánûqtuni márûpake móra-aikoma téna noniya áaraa kétena anómma wíyôn-aaraa tiráiyē. mîn-áímmá itaúnama imá teníkáá umá náríq-naraaq-yataakoma áama tiráiyē.

³ náápaan-abiqtatagoni aúbáq wáin-aukapaq máeta kaayaqté-kaayaqte maéwae kéo-kakoni aúbákáráq móra-wayuka umá kaayaqté-kaayaqte anó-kayukati yúbákáráq mi-táígání-káyúkámá (144,000) marabíké yíwíkai-kayukama aúgen-ima tirááe. mîn-ímá káqo-kayukama íma kanaaráq kéte.

⁴ maami-káyúkámá aaranaatéma mórabi máqe-uraae. yeráwáqá tipi-típi-araakoma winnápáq waqméta uréire kéoe. marabí máa-kayukati aúkápíke yíwíkēna yeráwáqá áqnáábariq umá Áánûqtukaq tipi-típi-araakokaraq yimi-yátáaré.

⁵ yeráwáqá yóyaupíke kaaqaari-áímmá íma téta móra-otaamma Áánûqtun-aurakaq yepímmá íma wáiyē.

kaumomá Áánûqtuni márûpake kaqtó-wayukama

⁶ miráitaq kemá aónáúnana Áánûqtunopake mórama kaqtó-nakoma yanaa arabéna uráiyē. wemá átē-wataama matúq-matuq umá máiwataagaraq uréna maa-márábí-káyúkámá timá-yiminena máqte-kamaanigaraq ókon-okon-augaraq-wayukagaraq máqten-aikaraq-wayukagaraq máqten-anna-wayukama timá yímikaiyē.

⁷ anókaq ááyama téna maará-tiraiyē: “waayúkama yainánîq-kanaama pááq uráibo Áánûqtuqtaba íkatíq éraq wení anó-qtataaqtaba wenáwîqa múte

yaúyóro. Áánûqtuma wení márûpaqa maragáráq únókáráq poqnokáráq tarôq urái-nakomma wekáq nunamummá tero.” téna mi-káqtó-nákómá Áánûqtunopake tiráiyé.

⁸ Áánûqtunopake irái-kaqto-nakoni anaaé móra-kaqto-nako iréna mirá téna tiráiyé: “Pébírôniqa anómaruqa yawarápamataae. Pébírôni-wayukama yeqtí táwî-aaimma máqten-aukapaq-wayukama yiráátiraae. mirápóata máqten-aukapaq-wayukama aúqyíkáama Áánûqtuni áyámma matááe.” téna mi-káqtó-nákómá tiráiyé.

⁹ yenákátí yinaaéma káqo-kaqto-nakoma Áánûqtunopake iréna maará téna anókaq ááyama tiráiyé: “móra-nakoma abááq-wákókáq wení amakókáráq nunamummá tínnama abááq-wákóní awaaméq-áúbámá aúwáayakaq mayénama

¹⁰ min-nákómá Áánûqtuni akoqnáá-ayamma mayániye. min-nákómá Áánûqtuni aokaq-káqtó-wáyúkáyôpaq tipi-típi-araakonopakaraq iranápó uwaaq-áítókógáráq irá aráinana aíqa ôriq umá íniye.

¹¹ mi-káyúkámá abááq-wákókáq wení amakókáq nunamummá tíyama yúwáayakaq abááq-wákóní awaaméq-áúbámá mayétama miraráá umá yíqa ínoe. yíqa íq-iq ínoe. minnáyaba úmûmma yíqa ínna-waigoqtaba watúq-watuq umá uwíniye.” téna mi-káqtó-nákómá tiráiyé.

¹² miráitana mi-káyúkámá náayuwabi Áánûqtuni ámáan-aimma waréta Ítu Káríqtokaq itáíq-itaiq íyayuma akoqnáá umá yáqtokero.

¹³ mikáké móra-aimma Áánûqtuni márûpake

itaúnana min-áímmá téna tiráíye: “aúbabi agayaa. yemá íbêq-kanaarake Ítu Káríqtoma wekáqtábá éta pukáíya-kayukama yimuqá kémaraae. Aokaq-Áágómá minnáyaba ‘owé’ kétéíye. íbêqa yeqtí akoqnáá-mayaiyataba kanaaráq agánoe. yeráwáqá yeqtí íráqôn-aaikaraq wínoe.” mi-káqtó-nákómá tiráíye.

marabíké aáwaqa mayái-kánáámá abarokáq uráíye.

14 ánibo aónáúnana waayá-kónnámá wáqe-uraitana mi-kónnákáq Waayúkgon Áráakaa-naqa máqe-uraiye. min-nákóní aqnókáqá náápaa-kamoqa aqtokéna ayáápimma áanaíq púráá-qtátááqá matokáíye.

15 ánibo mórama kaqtó-nakoma Áánûqtunopake aokaq-náúpáké yaúbama kukéna anókaq ááyama konnákáq máí-nakomma maará téna timá ámikaiye: “ení púráá-qtátááqnápó marabíkén-ááwáqá yuraraao. yorupái-kánáámá abarokáq uráitana marabíkén-ááwákómá ábu karáíye.” téna titana

16 min-nákómá konnákáq máena wení púráá-qtátáánápó marabíké ábukain aáwaqa yurákáíye.

17 keqnáámmá aónáúnana káqo-kaqto-nakoma aokaq-náúpáké Áánûqtuni márûpaqa ayáápimma púráá-qtátáákáráq matoréna kukáíye.

18 ánibo káqomma Áánûqtuni kaqtó-nakoma Áánûqtukaq amí-yátááqá ámê-taarerake kukáíye. wemá iratábá akoqnááma matáíye. anókaq ááyama min-nákómá áanaíq púráá-qtátááqá yokáí-nakomma timá ámikaiye: “maa-márábín-ááwáqá

ábu karáipoata ánnábike arammá yuraraao.” téna tiráiyé.

¹⁹ abo ánnábike arammá yuráqma iyaabóma ánápi kaqmá anommá paábaqtaa urááe. kaqmá ánáamma wenáaimma Áánûqtuni áyáne.

²⁰ kaqmá ánáamma Ítíráaeo-wayukama nunamummá te-márúpáké népaq matéta arammá káábaraae. min-arámmá wenáaimma Áánûqtuni áyamma matáá-kayukae. yemmá káraapaawata naaegómá ôriq umá ko yááya uráiyé. máqten-aayapaq yawáaqmena kéwena oótigon aqnókáq utáiyé.

15

Áánûqtunopake abapaké kaayaq-káqtó-wáyúkámá aqtóráq-tái-yátááqá matááe.

¹ miráitaq kemá aónáúnana Áánûqtuni márûpaqa anón-awaameqa abarokáq kéita netuqyaa-tááqá ítaraune. Áánûqtunopake abapaké kaayaq-káqtó-wáyúkámá aqtóráq-tái-yátááqá abapaké kaayaqá matokáama minnáma Áánûqtuni áyamma matokááe.

² ánibo mórana únókáá-qtátááqá kaapókáráq iragáráq awígíyôq uráiyé. non áwabaq ááiqa umá uyátáraa-kayukama máqe-uraae. yeráwáqá abááq-wakomma wení amakókáq nunamummá íteta wenáwîkon náápaamma yemá ímataapoata ááiqa umá uyátáraae. iyáápi naríq-naraaq-yataaqa Áánûqtu yímimma matokááe.

3 **tipi-típi-araakoni imá Áánûqtuni mayái-náqá Mótetini igáráqá tirááe. min-ígóní aamá mirá-uraiye:**

“uyátárai-Aanuqtuo, máqten-akoqnaama ennáe.
anó-qtataaqa emá ónnayaba ketáámá taáqa
kéitaunatae.

enáaimma áraikaraq íráqôniq umá kéyainaiye.
máqte-kamaanima yabíkáana-wai máane.

4 **náawaq enáaqa íma ikatíníyô?**

náawaq kanaarác enáwîqa íma múte yauwíníyô?

emá enamáa aokaq-náqóne.

máqten-anna-wayukama éta enaúbác nunamummá
tínoe.

arupú-yataakaraq kateko-yátáákárác emá ónnayaba
abarokác páác uráiyé.

maa-qtátááqtábá náawaq enáwîqa íma múte
yauwíníyô?”

téta imá tirááe.

5 **ánatagitaq kemá aónáúnana Áánûqtuni márûpaq tabaráábe-nakon arunóbácá Áánûqtunopakaraq íguraiye.**

6 **miráitana Áánûqtunopake abapaké kaayaq-tái-yátáákárác marabí páác ínî-qtataaqa yeráwáqá taaberáábe-naupake yáubaraae. waayá-káqtómá itokéta áwáararaa kai-qtátááqá yímûranna urááe.**

7 **kaayaqté-kaayaqtema maéwae kéo-kama yeráwáqtí aúkápikemma mórama abapaké kaayaq-táápéqá arunóbácá matúq-matuq umá mái-Aanuqtuni áyámma ógiqua wáena abapaké kaayaq-káqtó-wáyúkámmá yímikaiye.**

8 **Áánûqtuni akoqnáágarác wení tágama-yataakaraq mi-náúpácá úmûkaa umá ógikaiye. mirá kéiqtaba aokaq-náúpácá móra-nakoma íma kanaarác**

uyáberanimanibo paá máráiyana Áánûqtuni abapaké kaayaq-káqtó-wáyúkámá yeráwáqtí abapaké kaayaq-áqtórâq-tái-yátááqá mamá ánatatukaae.

16

Áánûqtuni áyámma abapaké kaayaq-táápépi

¹ kemá Yóáane ítaraunana aokaq-náúpáké anókaq ááyama abapaké kaayaq-káqtó-wáyúkámmá yááyama tiráiyé: “maami-táápéqá Áánûqtuni áyámma ógikaimma mamá marabí aqtítuwaiyana kumíno.” téna tiráiyé.

² áníbo áqnáabaq-kaqto-nakoma iréna Áánûqtuni áyámma ógikaiq-taapeqa mamá marabí aqtítuwaitana kukáiyé. abááq-wákóní amakókáq nunamummá tiráa-kayukama abááq-wákóní awaaméq-áúbámá matáa-kayukagaraq yineqá yíkaraq anó-naomma pááq uráiyé.

³ anaaékaqa kaayaq-káqtó-nákómá iréna wení táápeqa únópi aqtítuwaitana únókómmá waéqma pukái-nakoni naegórâá itana únópi-kámá máqtepaq pukááe.

⁴ anaaékaqa kaumomá kaqto-nakoma iréna wení táápeqa mamá anó-nopikaraq poqnopikárâq aqtítuwaitana mi-nókáwákómá waéqma naaemá aúkáiyé.

⁵ áníbo maami-nókáq-káqtó-nákómá yabíkéna maará téna tiráiyé: “naayóbáqá máqe-urena íbêqa máanama emá aokariq kée tái-wayukama yaináánama arupú uráiyé.

⁶ maami-káyúkámá ení aokaq-wáyúkágárâq ení amuné-wáyúkágárâq yíkamma púyô-naaema yayaráiyé. áníbo íbêqa yeráwáqtí anónnâma

yímikaiye. yeráwáqá naaemá yaqnéta minná yeráwáqtí táí-mayane.” téna tiráiyé.

⁷ ánibo kemá Yóáane ítaraunana Áánûqtukaq amí-yátááqá ámê-taarerake anókaq ááyama tiráiyé: “owé. uyátárain-Aanuqtuo, máqten-akoqnaama ennáe. enáaimma áraikaraq íráqôniq umá káyainaiye.” téna tiráiyé.

⁸ ánibo kaayaqté-kaayaqte-kaqto-nakoma iréna wení táápeqa mamá aabaúbí aqtítuwaitana Áánûqtuma aabaúgómmá paá yúwáitana waayúkama irá kamá káutaiye.

⁹ ánibo maamin-ábáúgóní kokokómá irá kamá káútî-kayukama yeráwáqá Áánûqtuni áwîqtaba akáyáán-áímmá tirááe. maami-tái-yátááqá maa-márábí pááq immá Áánûqtun aménáápátáá wáqe-uraimanibo yirummá íma waéqma Áánûqtuni áwîqa íma múte yaaguyakááe.

¹⁰ ánibo móra-tiyaapaq-kaqto-nakoma iréna wení táápeqa mamá abááq-wákóní náápaan-abiqtataraq aqtítuwaitana wení yabíkái-maruqa waayúkabaq kumayuqá aúkáiye. yíqa ôriq kéitataboata yimáábîmma ukákááe.

¹¹ yeráwáqtí yúgoma yíqa éna náomma kaitata Áánûqtuni áwîqtaba akáyáán-áímmá tirááe. yeráwáqtí waátá-yataaqtaba kúmiq-yataapikaraqa yemá íma waéqma yúyánámmá ítaraae.

¹² ánibo abapaké móra-kaqto-nakoma iréna wení táápeqa maténa Yúpárêti anó-nopi aqtítuwaitana maami-nókómá káqnáguraitana aabaúmmá utain-áyápáké anómma yabíkáa-kayukama yínôqtaba aammá yokaa uráiyé.

13 kemá Yóáane aónáúnana anó-kumurokoni abááq-wákóní kaaqaari-ámúné-nákóní yóyauqnobake kaumomá aágoma táí-aama táoraakama yáubama irááe.

14 mi-káúmómá ókon-oko-kaataae. uyátárai-nakoma máqten-akoqnaagaraq wení anó-kanaama abarokáq kéitata kéqo-keq-awaameqa mi-káúmómá tarôq kéoe. máqte-marabaq wéyáwé umá anómma yabíkáa-kayukama yorupamá yiketa Áánûqtuma mútûq-akoqnaama wái-nakoni kanaaráqá ááíqa pááq íniye.

15 itáaro. kemá móra moyá-nákóráá umá keráwáqtôpaq yayamá yénúne. móra-nakoma kawáá umá unáákáqtôma aneqá umátorena íma awapáá uréire ínna-nakoma agaé íma éna amuqá marániye.

16 aágoma táoraan-aama máqtemma yabíkáa-kayukama yíwíqma áíkuyikaitata min-áyápáq Íbaru-aipimma Áámágéroni mirá téta tirááe.

17 mikáké abapaké kaayaq-káqtó-nákómá iréna wení táápeqa mamá uwáábaq aqtítuwaitana aokaq-náúpákémá anókaq ááyama maará téna tiráíye: “kánataiye.” téna tiráíye.

18 miráitana wíyôn-aama téna aabayûma kéyoraitana anómma márû yuráíye. mi-márúmá yuráimma naayóbáqá ma-márábímmá márûma yéwainikaq íma uráibo anó-maruma yuráíye.

19 maamin-ánó-márúqá kaumobí yáíkaaq umá abákaitana máqten-ayapaq waayúkati anó-maruqa yawítiraiye. miráitana uyátárai-nakoma Pébírôniq anó-maruqtaba aákaq itana mi-káyúkámá wení akoqnaá-ayamma matááe.

20 ániibo máqte-maruqa únómma yáutugitana máqten-anugaraq aúyoreqena uráiyé.

21 miráitana kaáqa anómma máagaruraa-kaaqa Áánûqtuni márûpake kukéna waayúkamma kuma yíakaiye. min-áqtórâq-tái-yátááqá ôriq kéumayikaitatapoata Áánûqtuqtaba akáyáán-áímmá tirááe.

17

aakaq-íníková tái-meyamma matáiyé.

1 mórama abapaké kaayaq-káqtó-wáyúkábíké wení abapaké kaayaq-táápéqá maména kéyena maará téna tímá tímikaiye: “iyo. aakaq-íníková anó-nokoni ámûraaq máena wení tái-meyamma mayánîmma aráátenune.

2 marabíké anómma yabíkâa-kayukama maami-áákâq-íníkováráq kumari-yátááríqa urááe. miráitata taígani marabí-káyúkátí yúranannama nommá naa-káyúkárâá aúqyíkaraiye.” téna tímá tímikaiye.

3 Áánûqtuni aágoma kemmá yamamá akoqnáá kéitana mi-káqtó-náková Áánûqtunopake tíwíqmena kaqamáapaq uráiyé. min-áyápáqá aónáúnana mórama karogoron-ábááq-wámmá wení ámûraaqa mórama aakaq-nóínímmá máqe-uraitana min-ábááq-wákóní aneqá Áánûqtuqtaba taíganin-akayaan-awiqa wáqe-urâae. maamin-ábááq-wáková abapaké kaayaq-áqnómma wáitana tiyááka-awayaamma wáqe-uraiye.

4 maamin-íníková tokô-karogaron-unakaqtoma umátorena maamin-únákátórâqá pááqyan-oqtama ôriq umá áwáarara kégaitana íráqôniq uráiyé.

maamin-íníkóní ayááþimma áwáarara kain-áwímmá matokáitana maamin-áwíbímmá wení kumari-kébó-yátááqá táwîq uráimma ógiqma wáqe-uraiye.

⁵ min-íníkóní áwáayakaq móra-awiqa aúpáq-ááikáráq wáqe-uraiye. Pébirôniq anó-maruqa máqtemma aakaq-nóínímmá táí-aaikoti yinóae téna wáqe-uraiye.

⁶ ánibo maamin-íníkómá Áánûqtuni aokaq-wáyúkágáráq Ítu Káríqtoqtaba pukáa-kayukagaraq yeráwáqtí naaemá naréna maamin-íníkómá nommá naan-íníkoráá uráiyé.

ánibo kemá Yóáane maami-qtátááqá káoneq ôriq umá iyánáaq uráune.

⁷ ánibo Áánûqtuni kaqtó-nakoma ketê yi-wáígómá timá tímikaiye: “nôraq itaawáq iyánáaq kéono? maamin-ábááq-wákómá abapaké kaayaq-áqnómmá wáitana tiyááka-awayaamma wáitana maamin-ínímá ámûraaq máitana yenákáyábá aúpáq-ááímmá timá-amenu.

⁸ maamin-ábááq-wámmá aónaraanama naayóbáqá máqe-uraimanibo íbêqa íma máiyé. miráimanibo anaaékaqa anón-aitanobake utaréna yawítíma ánataniye. mi-márábí-káyúkámá yeqtí yíwîqa maa-márámá tarôq kéitana wáqe-urai-kanaabimma íma Áánûqtuma agatáina-yuma maamin-ábááq-wámmá máqe-uraimanibo íbêqa íma máebo anaaékaqa abarokáq ínata káoneta iyánáaq ôriq umá ínoe.

⁹ maamináyataba ôriq umá tágama-itai-yataaqo kákaiye. abapaké kaayaq-áqnómmá aónaraanama abapaké kaayaq-ánón-ánúr áqá maamin-íníkómá maraq máena abapaké kaayaq-ánón-ánúr áqá

maamin-íníkmá maraq máena abapaké kaayaqá anómma yabíkáa-kayukae.

10 ánibo abapaké kaayaqá anómma yabíkáa-kayukabike móra-tiyaapaq ánatagoana mórama íbêqa máitana mórama anaaékaqa abarokáq umá pááqya-kanaama mániye.

11 ánibo maamin-ábááq-wámmá naayóbáqá máqe-urena íbêqa íma máimma minnáma abapaké kaumo-ánómmá yabíkáa-naqa máena abapaké kaayaqá anómma yabíkáan-annabikaraq máiye.

12 ánibo abááq-wákóní tiyááka-awayaamma tiyááka anómma yabíkáa-kayukae. min-ánnámá yeqtí náápaamma yabíkáiqtaba íma matétamanibo anaaékaqa maamin-ábááq-nákógáráq náápaamma móra-aabaubi mayánoe.

13 min-ánó-káyúkámá máqtemma yeráwáqá mimórá-yúyánámmá tarôq éta yeráwáqtí akoqnáama náápaakaraq abááq-wámmá káme.

14 miráinata yeráwáqá máqtemma tipi-típkoni áráakomma ááiqa umákaiyana tipi-típkoni áráakoma ááiqa umá yeráwáqá uyátaniye. minná tipi-típi-araakoma máqtemma uyátaráa-kayukati uyátárai-nakoe. máqtemma anómma yabíkáa-kayukati anómma yabíkái-nakoe. mi-káyúkámá tipi-típi-araakote aúyâq márâa-kayukae téta itáiq-itaiq umá yáqtoraa-kayukae téta yeqtábá tirááe.” téna kaqtónakoma Áánûqtunopake timá tímikaiye.

15 óq-aimma timá tímikaiye: “aakaq-ínímmá non ámûraaq maraq máitaa aónaraane. maami-nómmá waayúkae. máqte-kamaanibike ayú-wáyúkámá ókon-okon-aikaraq-kayukagaraq mááe.

16 ánibo tiyááka-awayaamma aónaraanama abááq-wákógáráq yagarotaréta aakaq-íníkomá yíyamma yíkamiyeta wení máqte-qtataaqa unáákáqtôgaraq matuwáiyana wenaúma néta wemmá iranápó agamá kautínoe.

17 maami-qtátááqá uráa-kayukama Áánûqtuma yúyánápí maráinata yemá Áánûqtuma akáina-yataaqa éta yé mamá móra-yuyanakaq maréta yeqtí akoqnáá-naapaamma abááq-wámmá amíyana mi-kánááráqá Áánûqtuma tiráin-aimma abarokáq íniye.

18 ánibo min-ínímá aónaraanama anó-marure. anómma yabíkáa-kayukama máqtemma min-ánó-márúkóní aménáápáqá mááe.” téna mi-káqtónákómá Áánûqtunopake timá tímikaiye.

18

Pébirôniq anó-maruqa táíq umáguraiye.

1 mirái-qtataaqa ánatagitaq aónáúnana Áánûqtuni márûpake móra-kaqto-nakoma anó-naapaakaraq wení tágama-yataaqa máqte-marabaq kamá tágaguraiye.

2 anókaq ááyama tiráiyae:

“yawarápamataae. yawarápamataae.

anó-maruqa Pébirôniq wení waayúkagaraq yawarápamataae.

íbêqa maami-márúkómá waátáma kémain-aukapaqa mamá aúkaiye.

káqo-kaqon-aagoma numagáráq táígon-aikaraq iyíkáawata mibáq kémaae.

3 ítáaro. waayúkama máqte-marabake min-íníkoní kumari-ááíqtábá yúrananna urááe. ánibo

- anómma yabíkáa-kayukama min-íníktêma
kumari-yátááqá tarôq urááe.
wenaúranannama wéyáwé kéitana minnáyaba
marabí meyanîq o-káyúkámá oótamma
netuqyaanîq umá mataáe.”
- téna mi-káqtó-nákómá anókaq ááyama tiráiyé.
4 ániibo kemá Yóáane ítaraunana Áánûqtuni márûpake
óq-aagoma akoqnáá umá tiráiyé:
“ketí waayúkao, népaq min-íníkonôpake yá oro.
wení kúmiq-yataakaraqo yagaroqtamá máeq oweqa
wení táí-meyamma mayánóe.
- 5 min-íníktómá wení kúmiq-yataakoma Áánûqtuni
márûpaq uyátámakitana wení táí-aiiqtaba
Áánûqtuma aákaq uráiyé.
- 6 keráwáqá umátikaina-yataaqa wemmá móraiq
umákáaro.
yagaroqtaráina-yataaqa umátikainaqa wemmá
móraiq umá yagaroqtaráina-yataaqa
umákáaro.
wení anónnáma yagaroqtamá ógiqma weqtábá
umákáaro.
- 7 ôriq umá koóna-yaona-unakaqtoma umátorena
kumari-yátááqtábábóa ôriq umá aíqa í-
yátáákáráq aru-qtátááqá áméro.
wení aúyánápí maará téna kétiye.
'kemá anómma yabíkái-inikoraa umá máune. kemá
íma keqto-íníne. kemá tirummá íkéiyé.'
- téna aúyánápí kétiye.
- 8 miráinata wení máqte-tai-meyamma kímora-taoq
mayéta puí-yátáákáráq yoaa-yátáákáráq
ayawaa-yátáákáráq mayániye.
iranápó wemmá agamá kautíniye.

minná uyátárai-nakoma Áánûqtuma akoqnáá máena yainániye.”

téna Áánûqtuni márûpake tiráiyé.

⁹ ánibo marabíké anómma yabíkáa-kayukama maamin-íníkógaráq kumari-yátááqá uráa-kayukama wemmá káinna-umumma aónanoe. úmûmma káoneta yeráwáqá ibiqá kéyareta yaáqa yabitínoe.

¹⁰ miráitata yeráwáqá wení aíqtaba yaáqa kégainata nékaq yéta maará tínoe:

“tirunô. tirunô. Pébírôniqtaba tirunô.

akoqnáá márûqanopo paá kímora-aabaubi táimeyamma yiráiyé.”

téta tínoe.

¹¹ miráitata waayúkama oótamma ókaraq íma meyanîq ínopoata maa-márábí meyanîq okáyúkámá weqtábá yoaa yúyu ínoe.

¹² maami-máqtén-ótámmá áwáarara kai-qtátááqá íráqôn-oqtanabi íráqô-karunaama áwáarara kaitábáráábémá tokônabi karogaromá íráqômma waayá-tábáráábégaráq yaímma abááq-wákóní áwayaakake tarôq uráa-qtataakaraq yaímma íráqô-tarake-qtataaqa tarôq urááe.

¹³ ánibo yaímma-otamma naí-wínábi yaímma ákûkanama irabí agamá ákûq í-yátááqá yaímma íráqô-kuyumma í-nókáráq yaímma wááéni-nokaraq íráqôn-aawakaraq yaímma yeráwáqtí tipi-típigaraq oótiwabi yabitiana waéqmena wí-yátáákaráq mayáiwáyúkágáráq íma ápéqa matáa-kayukama taíbaq-yataaqa ókaraq móra-nakoma íma meyanîq íniye.

¹⁴ miráinata oóqta-mayaima máyáa-kayukama maará téta tínoe: “máqte-qtataakaq keráwáqá túyánámmá

máráawana tíkáimma keráwáqtôpake aúyokuraae. máqten-otamma mi-qtátááqá aónánama íráqôniq immá íbêqa yawítíguraapoq ókaraq íma aónanoe.” téta tínoe.

¹⁵ miráinata meyanîq o-káyúkámá mi-márúkáké oótamma netuqyaammá matáa-kayukama wení aítaba yoaa númámá éta ibiqá yaráyátábá yaaqa káinata nékaq itó éta tínoe:

¹⁶ “tirunô. tirunô. anó-maruqtaba tirunô.

naayóbáqá wemá íráqô-toko-karogaron-unakaqtoma umátorena pááqyan-oqtama áwáarara kai-qtátááqnápó anéqa umá yawááq éwaine.

¹⁷ íbêqa kímora-aabaubi wení taíbaq-otamma yawítíguraiye.”

téta tínoe. miráitata anó-kayukama únópi-káárémá awétameta náo-kayukagaraq únópi-káárébi mayaímá kémayaa-kayukagaraq yaímma únópi kéo-kayukagaraq nékaq itó éta

¹⁸ Pébírôniq-marukoni úmûmma káoneta yemá anókaq ááyama tirááe: “náa-marukoqa Pébírôniq anó-marukaa umá wáiyó?” téta yeráwáqá tirááe.

¹⁹ miráitata yeráwáqá káitôgaraq mamá yeráwáqtí yiqnópi kébereta ibiqá ôriq umá kéyareta maará téta tirááe:

“tirunô. tirunô. anó-maruqtaba tirunô.

máqtemma únópi uréire kéi-kaaregomma aboánîq uráa-yuma anón-oqtamma maami-márúpiké mayéwaimanibo kímora-aabaubi yawaráparaae.”

téta tirááe.

²⁰ Áánûqtuni márûpaq-wayukao, Áánûqtuni aokaq-wáyúkáo, timáyíkarai-kayukao, Áánûqtuni amuné-wáyúkáo, timuqá máráro. wení anónnáma

tiwíkaiye. keráwáqtábá Áánûqtuma kéyainena táimeyamma wenôpaq timákaraiye.

²¹ maamin-áímmá ánatagitana Áánûqtunopake akoqnáá-kaqto-nakoma mórama ummaa-óqtámá múte yaútena únópi iyaabótuwena tiráiyē:

“maamiraráá akoqnáá umá Pébírôniq anó-maruqa Áánûqtu yubáqtuwainaq ókaraq mi-márúqá íáónanoē.

²² miráinata naríq-naraaq-aimma timá itái-yátáákáráq kaapáún-aagaraq puyaq áama ókaraq mi-márúkáké íma itánoē.

máqte-mayaigon-aimma ítaraa-kayukama mibáq ókaraq íáónanoē.

aáwaqa kárain-aama ókaraq mibáqá íma itánoē.

²³ ómmá kamá aati-aatimá íma mibáq táganiye.

ókaraq aúgeniq umá ye áúkáríq íyéta íyan-aimma mibáq íma itánoē.

wení meyaníq o-káyúkámá naayóbáqá maa-márábí anó-kayukama máqe-uraaē.

waayúkama máqte-marabake kaaqaari-áímmá téta Pébírôni-wayukama uwaatagáán-áímmá timá yímiketa makákááē.

²⁴ maami-márúkáqá Áánûqtuni amuné-wáyúkátí naaegáráq wení aokaq-wáyúkátí naaegáráq máqtemma maa-márábí yíkaka-kayukati naaegáráq aónanoē.”

téna akoqnáá-kaqto-nakoma Áánûqtunopake tiráiyē.

19

máqtemma Áánûqtuni márûpake Áánûqtun áwîqa múte yaútaae.

¹ anaaékaqa kemá Yóáane Ítaraunana Áánûqtuni márûpake anókaq ááyama netuqyaa-káyúkábíké maará téta tirááe:

“Áánûqtun áwîqa múte yaúyoro.

keqtáá yauwéqma kétiwirai-nakoe.

tágama-yataakaraq akoqnááma wennáe.

² áraikaraq arupúkararaq kéyainaiye.

min-ínikómá wení kumari-yátááqnapó maa-
márábí-káyúkámmá mamá táíq uráitana
Áánûqtu wemmá yáíkaiye.

miráitana Áánûqtu anónnáma wení mayai-
wáyúkámá yíkakaiqtaba min-ínikómá táí-
meyamma ámikaiye.”

téta tirááe.

³ ánibo yeráwáqá móragaraq tirááe:

“Áánûqtun áwîqa múte yaúyoro.

owé. matúq-matuq umá anó-marukoma ôriq umá
úmûmma kéíye.”

téta tirááe.

⁴ ánibo móra-wayuka umá kaayaqté-kaayaqte
anó-kayukagaraq kaayaqté-kaayaqte maéwae kéo-
kagogaraq yeráwáqá máqtemma Áánûqtuni aúbáq
yipaq agéta nunamummá tirááe. Áánûqtuma wení
náápaan-abiqtatararaq máitata wekáq maará téta
tirááe:

“áraitma waíno. Áánûqtun áwîqa múte yaúyoro.”

⁵ mikáké Áánûqtuni náápaan-abiqtatarake móra-
aikoma tiráíye:

“máqtemma Áánûqtuni mayai-wáyúkáo, Áánûqtun
áwîqa múte yaúyoro.

máqtemma mi-káyúkámá yíwîkaraq íma yíwîqa máe-
kayukagaraq keráwáre.

Áánûqtun áwîqa múte yaúyoro.”
téna tiráíye.

tipi-típigoni áráaqa Ítuma aaraukárîq wáíye.

⁶ ánibo kemá Yóáane Ítaraunana taíbaq-aikoma non-iyaa áara téta wíyôn-aagaraq kítitata maará téta tirááe:

“Áánûqtun áwîqa múte yaúyoro.

uyátárai-nakoma ketáái Áánûqtu máqten-akoqnaagaraq áaimma átáma yabi ínena kéíye.

⁷ ketáámá íráqô-tiyaqa maréqtaa timuqá máraánatao.

tipi-típi-araakoma Ítuma wení aaraukárîq í-yátááqá kéipoaqtaa wení tágama-yataakaq aónaaro.

ketáámá wenánáakaa yokaa uráananataa

⁸ Áánûqtu keqtáámá áwáarara karáina-waayan-unakaqtoma umátikaniqtaae.”

téna tirááe. maamirán-únákáqtómá Áánûqtuni aokaq-wáyúkámá kúberewaone yeqtí kateko-yátááqá uráaqtababoata kéguberaae.

⁹ ánibo Áánûqtuni kaqtó-nakoma ketê i-wáígómá timá tímikaiye: “maamin-áímmá aúbama agayaa. tipi-típi-araakoni aaraukárîq-ááwáqtábá yááyaa-kayukama yimuqá kémaraae.” téna timá tímikaiye.

¹⁰ wekárîq nunamummá timákanaae téq kemá wanaítaupi tipaq aguráune. miráimanibo wemá timá tímikaiye: “íma miraráá uwo.

Áánûqtukaq wenamá nunamummá tiyo. egárâq enábâqawaaraayuma Ítuqtaba itáíq-itaiq oníkáá umá kegárâq paá Áánûqtuni mayái-náqá máune. ketáá máqtemma árain-aimma Ítuma tiráátiqtaa mayéqtaraa mórabi kéunatae.” téna tiráíye.

maamin-áímmá Ítuma tiráátirain-aimma
 Áánûqtuni amuné-wáyúkámá tiráan-aikaraq Aábike
 mimórámá mi-kááyáq-áímmá pááq urááye.

móra-nakoma waayán-ótígóní ámûraaq máqe-uraiye.

¹¹ kemá Yóáane aónáúnana oqtamá íyénikaa umá
 Áánûqtuni márûpi aónaraune. mibáq waayán-ótímá
 móra-nakoma ámûraaq máqe-uraiye. ámûraaq mái-
 nakoma itáíq-itaiq umá yáqtorai-nakoe árai-nakoe we-
 qtábá tirááe. arupúkaraq kéyainena arupú-aiqtaba
 ááíqa kéíye.

¹² wenaúrakoma íraráá kégaitana wení aqnókáqá
 netuqyaa-náápáá-kámóqá wáqe-uraiye. móra-awiqa
 aneqá agamakáimma móra-nakoma wanáaimma
 kanaaráq íma kéitaiye. wenamá wenáaimma
 kéitaiye.

¹³ wení unáákáqtôma naaegómá yawááq
 uráitata áwîqa yamá ámikaamma maará téta tirááe:
 “Áánûqtuni watáae.” téta tirááe.

¹⁴ Áánûqtuni márûpake ááíq-i-wayukama
 yeráwáqtí waayán-ótígóní ámûraaq máeta
 yeráwáqtí yineqá waayán-únákátó umátoreta min-
 nákoní anaaé waqméta urááe.

¹⁵ áqnáabaq yeráwáqtí anómma wi-nákoní
 óyaupike áama ôriq umá naimmá tokóru-
 yakaaa-puma yayaitana minnánapo Ítuqtaba
 íma itáan-araukaqa yíkaminiye. ánibo wemá
 akoqnáá-yatanapo aarawaamá yabíkéna wemá
 wenamááríq ánná-aramma yatâmma anommá
 kaqmá yayáinana miráráá umá wení namuro-
 wáyúkámá yatamíniye. máqten-akoqnaama matáin-
 Aanuqtu wení áyamma mirá umáyikaniye.

16 ánibo maamin-nákóní árûkaq kúberai-unakaqtorakaraq móra-awiqa maará téna wáqe-uráiye: “yabíkáa-kayukati yabíkái-nakoe. uyátáráa-kayukati uyátárai-nakoe.” téna agatáiyé.

17-18 ánibo kemá Yóáane aónaraunana mórama Áánûqtunopake kaqtó-nakoma aaqá kaipí itó éna anókaq ááyama yanaa arabé uréire o-númámá timá yímikaiye:

“yayorupamá Áánûqtuni anón-aawakaq áíkuyoro.
 anómma yabíkáa-kayukati yúgaraq ááiq-i-wayukati
 kawáá-wáyúkátí yúgaraq yama naaro.
 akoqnaá-wayukati yúgaraq oótigoni yúgaraq oóti
 ámûraaq máe-kayukati yúgaraq naaro.
 máqtemma yíwîkaraq-wayukama íma yíwîqa máe-
 wayukagaraq mayaí-wáyúkámá ápéqa mayáa-
 kayukama ápéqa ímayaa-kayukagaraq yeqtí
 yúma yama naaro.”

téna anókaq ááyama timá yímikaiye.

19 miráita kemá aónaraunana min-ábááq-wákómá maa-márábí anómma yabíkáa-kayukagaraq yeqtí ááiq-i-wayukagaraq máqtemma yama áíkteta oótigoni ámûraaq máqe-urai-nakomma wení ááiq-i-wayukagaraq ááíqa ínéta yokaa urááe.

20 miráimanibo abááq-wákógáráq kaaqaari-ámúné-nákótê anón-awaameqa abááq-wákóní aúbáq tarôq urái-nakoma ánnáma umáyíkaraiye. anón-awaameqa máqte-kayukama abááq-wákóní awaaméq-áúbámá matáa-kayukama wení amakókáq nunamummá tiráa-kayukama wé makákáiyé. yenákámá íbukaabo yúwaraikaraq nokaayúnóbáqá iyaabótukaae. mi-nókááyúmmá iragáráq uwaa-áítókáráq kégaiye.

21 miráitana anó-naqa oótigoni ámûraaq máqe-urai-nakoma tokóru-yamma wenóyaupike yayaitana minnánapo tébakaq-wayukama yíkamitata pukááe. maami-káyúkátí yúgoni amaqá máqte-numagoma nétáá-nétáá umá namá ógikaae.

20

Tááqtaama taíganin-auqa (1,000 karitimaatima) ánnáma uráiyē.

1 kemá Yóáane aónaraunana mórama Áánûqtuni márûpake kaqtó-nakoma kukáiyē. ánibo min-nákóní ayáápimma akoqnáá ánnáma (téini) matoréna abeyúmmá íma wáin-aitanobaq kíma matokáiyē.

2 miráitana naayó-kúmúrókómá áwíqqa Tááqtaama min-nákómá yáqtokena akoqnáá-annarake atáá-uyakaitana taíganin-auqa (1,000-karitimaatima) anó-kumurokoma miráuma máqe-uráiyē.

3 ánibo Áánûqtuni kaqtó-nakoma wemmá yaúma abeyúmmá íma wáin-aitanobaq iyaabótuwena yawááq umá aráápatukaiyē. miráuma Tááqtaama móragaraq kaaqaari-áímmá waayúkama íma tímá yímikáiyē. miráinata taíganin-auqa (1,000-karitimaatima) maínata anaaékaq pááqya-kanaama ayúwáiyana uréire íniyē.

4 ánibo kemá aónaraunana yaímma náápaan-abiqtataraq yaináí-wáyúkámá Áánûqtu aúyáq yíkái-kayukama maraq máqe-uráae. miráita yaímma-wayukama Ítuqtaba Áánûqtuni watáayabagaraq tiráápoata yetiqnómá arákáawaq yeqtí yirun-íyápómá aónaraune. mi-káyúkámá abááq-wákókárábi wení amakókáq nunamummá ítéta wení awaaméq-áúbámá yúwáayakarabi iyáákaqa

íma matáápoata pukáápíke aúwaraimma mayéta Ítu Káríqtogaraq taíganin-auqa (1,000-karitimaatima) yabíkááe.

⁵ ánibo tébakaq pukáa-kayukama íma yú waráamanibo taíganin-auqa (1,000-karitimaatima) yáwítata aúwaraimma matááe. mi-kánááráq áqnáabariq umá pukáapíke itó-i-kanaae.

⁶ mi-káyúkámá pukáapíkemma áqnáabariq umá itó-uraiya-kayukama yimuqá kémareta aokaríq umá mááe. anaaékaqa mórama puí-yátáákóní akoqnáama aménáápáqá íma mánomanibo Áánûqtugaraq Ítugaraq yenákátí anó-monoq-wayukama maéta yeráwáqá Ítugaraq taíganin-auqa (1,000-karitimaatima) yabi ínoe.

Tááqtaama táí-meyamma matáíye.

⁷ anaaékaqa taíganin-auqa (1,000-karitimaatima) ánatainana Tááqtaama ánnáma ayútuwena

⁸ máqten-ayapaq-marabaq waayúkama áiqma yorupa ínata ááíqá yokaa ínoe. yorupa-káyúkámá anómma yabíkái-naqa áwîqá Agóga wení waátá-marukoni waayúkaraa mánoe. mi-márúkón áwîqá Méíggogae. Tááqtaani ááíq-i-wayukama únókóní kegébaraa umá taígani mánoe.

⁹ miráinata yeráwáqá máqte-marabaq araaraa kéeta Áánûqtuni waayúkati káimma Áánûqtu ákáin-ano-maruyqtabagaraq yeráwáqá yáuturaae. miráimanibo Áánûqtuni márûpake iragómá kukéna maamin-ááíq-í-wáyúkámmá kamá ánataraae.

¹⁰ ánibo Tááqtaama maami-káyúkámá kaaqaari-áímmá timá yímikaitana Tááqtaamma Áánûqtuma yáuma nokaayúnóbáq iragógáráq uwaa-áítógómá

kéi-nokaayunobaq iyaabótukaiye. mibáq abááq-wákáráq kaaqaari-ámúné-nákáráqá mááyakaq Tááqtaama kúmitata yeráwáqá kaumotá umá wágááwabi nokáámma yíqa ôriq umá maqtúq-matuq kéinata mánoe.

anómma yainái-kánáámá abarokáq uráie.

¹¹ kemá Yóáne aónaraunana anómma waayán-ábíqtátámá wáqe-uráie. min-nákómá mikáq máqe-uraitana wenôpake maragáráq aabayákáráq ikatíq éta aúyoreqeta urááe. yeqtimáákaq íma wáqe-uráie.

¹² ánibo pukáa-kayukama yíwîqa wái-kayukagaraq yíwîqa íma wái-kayukagaraq abíqtátágóní aúbáq itó-uraawaq aónaraune. káqon-aba-wannaama matúq-matuq í-áwíkáráq agátataae. mi-kánnáábí káonena pukáa-kayukama nôrawabi uráa-qtataakomma yeráwáqá yainániye. aúba-wannaama áqa agátataae.

¹³ máqtemma únópí pukáamma únókómá yeráwáqá yauwéqma yukáie. áítanobaqa pukuráa-kayukama yeráwákáráq yauwéqma yiréta máqtemma nôrawabi uráa-qtataaqtaba yáíkaiye.

¹⁴ miráitana áítayamma yéta puí-yátáákáráq yáuma nokaayúnóbáqá iramá uwaa-áitógáráq kékainobaq iyaabótukaiye. minnáma anaaékaq yauwéqma kaayaq táoríq umá pukáa-kanaae.

¹⁵ ánibo aamá yainái-nakoma matúq-matuq umá mái-wannaabimma aónaimma móra-waigoni áwîqa íma wáqe-uraitana wemmá yáuma nokaayúnóbáq írá kégainobaq iyaabótukaiye.

21

aúge-maragaraq wíyôkaraq

1 kemá Yóáane aónaraunama aúge-maragaraq wíyôkaraq wáqe-uráye. áqnáabaq-maragaraq aabayákáráq yáwítana únómmá ókaraq íma wáqe-uráye.

2 miráita aokaq-márúqá aónaraunama mi-márúkóní áwîqa aúge-Yerutaare wáqe-uráye. Áánûqtuni márûpake kukéna aaragómá waamá mayánéna iníkáá umá wenaneqá matawékaraq kétégaiye.

3 ánibo ítaraunana náápaan-abiqtatarake móra-aimma maará téna anókaq ááyama tiráye: “aónaaro. íbêqa Áánûqtuni amááqa waayúkabi wáye. wemá yetê mániye. yeráwáqá wení aarawaamá maíyana Áánûqtuma wenamáárîq yeráwáqtí aúkáapimma mániye.

4 miráinata Áánûqtuma wenamáárîq yeráwáqtí máqte-yiqnuma mamá kokoq umáyikaneta naayó-qtátááqá yáuraipoata ókaraq ípuyeta ókaraq yoaa núnu íéta ókaraq ibiqá íma yaréta ókaraq yú-yiqa íma íniye.” téna min-áikómá tiráye.

5 ánibo anó-naapaan-abiqtataraq mái-nakoma maará téna tiráye: “aónaaro. máqte-qtataaqa aúgemma tarôq kéune.” téna ókaraq tiráye: “maamin-áímmá wannaabí agayao. máqte-kayukama maamin-áímmá mayáiyana akoqnáá umáyikaniye. árain-aimiye.” téna tiráye.

6 ánibo wemá óqa maará téna tímá tímikaiye: “maami-qtátááqá abarokáq umá kánataiye. máqte-qtataaqtaba kemá kenamáárîq áqnábariq éq aqtórakáráq máune. náawanabi nonáá ákáinama watúq-watuq umá wái-poqnopike paá aménúne.

7 ánibo móra-nakoma ááiqa umá uyátainikaa umá

ketáama waráinna-nakoma maami-qtátááqá wemá mayániye. kemá wení Áánûqtu máenana wemá ketáanima mániye.

⁸ ánibo yaímma-wayukama náayuwabi yáaqa kéikateta itáíq-itaiq umá íyáqtoraa-kayukama táí-aaimma tarôq íya-kayukagaraq yíkamma utai-wáyúkágáráq kumari-yátáákáráq íya-kayukagaraq iraaq-wáyúkágáráq awéqa íya-kayukagaraq kaaqaari-áímmá tiráiya-kayukagaraq máqtemma yeráwáqá nokaayunóbáqá mánoe. iramá uwaaq-áítógáráq kégai-nobaq mánoe. minnáma anaaékaq-pui-yataare.

aúge-Yerutaare.

⁹ ánibo mórama abapaké kaayaq-káqtó-wáyúkámá Áánûqtunopake wení táápepimma waayúkama mamá táíq í-yátáákáráq kaayaqte-kaayaqte-yataaqa anaaékaq mamá abarokáq ínena miráitana ketôpaq Yóáanekaq iréna maará téna timá tímikaiye: “iyo. tipi-típi-araakoni aúgen-inimma mayáanikaa umá wení waayúkama yiwíráimma aráátenune.” téna timá tímikaiye.

¹⁰ ánibo ketaágoma kemmá mamá akoqnáá kéitana ayáqtááq-anubaq tíwíqmena aúgemma aokaq-márúqá áwíqa Yérútáárebaq Áánûqtuni márûpake kúmimma tiráátiraiye.

¹¹ maamin-aúgé-márúpímmá Áánûqtuni tágama-yataakoma íráqôn-oqtakoma áwáarara kainíkáá umá tágaraíye.

¹² ánibo maami-márúqá anómma ayáqtáá-kuruma wáitana mi-kúrúgómá títaupake kaayaq-óqtámá

wáqe-uraiye. miráitana títaupake kaayaq-káqtó-wáyúkámá Áánûqtunopake móra-mora umá máqten-oqtaraqa máqe-uraawana títaupake kaayaq-Ítirááéó-ánná-wáyúkátí yíwîqa móra-mora umá máqten-oqtaraqa wáqe-uraiye.

13 maami-márúkóní kururáqá aabaú má utain-áúkápáq kaumo-óqtámá wáitana aabaú má kubéráipaqa kaumo-óqtámá wáitana téba-teba-aukapaqa miráuma kaumo-óqtámá wáqe-uraiye.

14 ánibo maami-márúkómá títaupake kaayaqá anón-oqta-karaaqa aménáápáqá wáitana min-óqtákáqá móra-mora umá títaupake kayaaqá tipí-típi-araakoni timáyíkaraa-kayukati yíwîqa wáqe-uraiye.

15 ánibo mi-káqtó-nákómá aamá kétima-timena ayáápimma maami-ánó-márúqá oqtagáráq kurugáráq maqmá aónanimma áwáarara kai-tátámá matoréna máqe-uraiye.

16 maami-márúqá máqten-aukapaqa móraiq umá yáumatamma wáqe-uraiye. Áánûqtuni kaqtó-nakoma maami-márúqá maqmá aónaraimma ayáqtááqa nékaq anó-maruqa (2,415 km) wáqe-uraiye. kokupaqá móraiq umá (2,415 km) wáqe-uraiye.

17 ánibo maami-kúrú má yanaammô utáimma wayúkama miráoniq umá maqmá aónaraimma ayáqtááqa (144 m) wáqe-uraiye.

18 maami-márúkóní kurumá íraqôn-oqtakake tarôq uréna kuru aúkáapimma mi-márúqá áwáarara kégaitana nokóráá uráiyé.

19 miráitana maami-kúrúgóní aménáápáqá títaupake kaayaq-íraqón-óqtákáq anón-oqtan-

awiqa pááqyan-oqtama áwáarara kégai-qtataaqa aráápamakaiye. áqnáabaq-oqta-karaaqa mara-áyán-óqtámmá wáqe-uraiye. mamá mikáq-óqtá-karááqá tokôn-oqtama wáqe-uraiye. anaaékaqa awígíq naráin-oqtakaraq yaaénagaraq

²⁰ abutákáráq kawaan-áígáráq eqábugaraq tubú áyáuraakaraq waayákáráq karogarokáráq kaqma-wáyúkáákáráq múma aqtóráqá írêq-oqta-karaaqa ikuron arakáá uráiyé.

²¹ máqtemma títaupake kayaaq-óqtáráqá wayámmá anó-puyakaakake tarôq uréna mi-márúkóní anón-amma áwáarara kégaitana aónama yútînikaa umá umákaiye.

²² ánibo kemá Yóáane aónaraunama anó-monoq-namma mi-márúkáqá íma wáqe-uraiye. ímiye. Áánûqtuma máqten-akoqnaagaraq tipi-típi-araakoma Ítute yenamáa yenákámá anó-monoq-nakaa umá máqe-uraaye.

²³ Áánûqtuni tágama-yataakoma mi-márúkáqá aakáá kamá tágékaitana tipi-típi-araakoma mi-márúkóní ókáá kéiyé. aati-aatimá tágaikaiq kéipoana aabaúkáráq wíyôkaraqtaba íiyé.

²⁴ miráinata waayúkama máqte-marabake mi-tágámá-yátááqá aónéta yetáaimma yabi ínoe. marabíké anómma yabíkáa-kayukama yeráwáqtí kateko-yátááqá akoqnáa-yataakaraq méta mi-márúkáqá uyáberanoe.

²⁵ mi-márúkáqá wágááma oqtamá íma umá áuyaranoe. ánibo aati-aatimá mibáq kumayuqá íma aurániye.

²⁶ miráinata máqte-kamaanima yeráwáqtí tágama-yataaqa yaagumá-yataakaraq ma méta mi-márúkáq

uyáberanoe.

²⁷ ániibo máqtemma íma arutáinna-yataakaraq naayó-máníkónôpake-qtataakaraq mi-márúkáq ma méta íma kanaaráq uyáberanoe. waayúkama kaaqaari-áímmá téta Áánûqtun-aama íkéwaraa-kayukama íma kanaaráq uyáberanomanibo mi-káyúkámá tipi-típi-araakoni aúba-wannaabi matúq-matuq í-yíwíkaráq yetíwîqa agamakáina-wayukama kanaaráq mi-márúpáqá uyáberanoe.

22

matúq-matuq umá mái-yagaraq matúq-matuq umá mái-nomma

¹⁻² kemá Yóáane kaqtó-nakoma Áánûqtunopake mórama anó-nomma matúq-matuq umá mái-nomma tiráátiraiye. maami-nókómá yóíqa aónai-yataaqa kaapókáá uráiyee. Áánûqtuyaa tipi-típi-araakoni náápaan-abiqtatarake maami-nókómá kukéna mi-márúkóní anón-akoni aúkáapimma kukáiyee. mi-márúkóní anón-akoni aúkáapimma téba-teba-aukapaqa matúq-matuq umá mái-yama wáena máqte-karitimaatigoni móra-mora-wiyokaqa arammá kéiyaiye. ániibo mi-tágóní ánagoma aarawaamá mamá yeráwáqá íráqôniq uráiyee.

³ mi-márúkáqá mórama Áánûqtuma íma ákáina-yataaqa íma wániye.

mi-márúkón aúkáapimma Áánûqtuyaa tipi-típi-araakoni náápaan-abiqtatama wániye. Áánûqtuni mayai-wáyúkámá wekáq nunamummá tínoe.

⁴ Áánûqtun óipi yeráwáqá aónanoe. ániibo wenáwîqa yeráwáqtí yúwáayakaq agamarániye.

5 kumayuqá íma auráinana ókáráq aaqá kaíyábágáráqtábá mibáq íma íyé. ímiye. uyátárai-nakoma Áánûqtuma wení tágama-yataakoma yeqtôpaq tágayikainata yeráwáqá wetê matúq-matuq umá yabi ínoe.

Îtuma yauwéqma kumíniye.

6 ániibo Áánûqtuni kaqtó-nakoma timá tímikaiye: “áre. maan-áímmá waayúkama mayétama umáyikaniye. árain-aine. uyátárai-nakoma Áánûqtu wenaágoma wení amuné-wáyúkámá kényimitata watáama tirááe. móra kaqtó-nakoma wenôpake timá káitana máqte-qtataaqa pááqya-kanaabi abarokáq ínîqtaba wení mayái-wáyúkámá yiráátiraiye.” téna timá tímikaiye.

7 ániibo Îtuma téna tiráiyé: “aónaaro. kemá pááqya-kanaabi keráwáqtôpaq yayamá yénúne. ániibo yeráwáqá náayuwabi maami-kánnáábí wáin-amunemma mayétama mi-káyúkámá yimuqá kémaraae.” téna Îtuma tiráiyé.

8 Yóáane kemá marái-qtataaqa itéq aónaraune. ánatatuweqa maami-qtátááqá tiráátirai-kaqto-nakoni aítaupi tipaq atéq nunamummá wekáq áaimma átáma ténáae túnnamanibo

9 wemá timá tímikaiye: “emá íma mirá uwo. kemá etêgaraq amuné-wáyúkágáráq enábâqawaaraa-kayukagaraq maami-kánnáábí wáin-aimma kéwaraa-kayukagaraq paá mayái-náqúne. Áánûqtuma wenamáa wekáq nunamummá tiyo.” téna

10 ániibo ókaraq timá tímikaiye: “Áánûqtuni amuné-áímmá maami-kánnáábí wáimma íma

mamá áuyóqtuwaao. ímibo abarokák ínî-kanaama waaqókárîq kéíye.

11 náayuwabi táí-yaaimma tárôq kéíya-yuma móragaraq paá tarôq oro. náayuwabi kumari-yááímmá tarôq kéíya-yuma móragaraq paá tarôq oro. ánibo náayuwabi íráqô-qtataariq kéíya-yuma móragaraq paá íráqô-qtataariq oro. náayuwabi aokaq kéíya-yuma móragaraq paá aokaq oro.

12 Ítuma téna tiráíye: “aónaaro. kemá pááqya-kanaabi kumónúne. kemá máqte-kayukati meyámmá maméq kumónúne. ánibo kemá yauwéqma máqte-kayukama móra-mora umá nôrawabi uráan-awaataqa yiménúne.

13 kemá máqte-qtataaqtabama áqnábakaraq írêkaraq kemá máqte-qtataaqtabama áaikaraq aqtógaráq kemá máune.” téna Ítuma tiráíye.

14 aarawaamá yeráwáqtí kúmiq-yataaqa paábaq matawáíya-kayukama unáákáqtôma tete okáá umá yimuqá kémaraae. yeráwáqá kanaaráq matúq-matuq umá máí-yagoni arammá kéneta yeráwáqá kanaaráq maami-márúkóní oqtaráqá uyáberanoe.

15 miráimanibo kebó-yátáárîq o-káyúkámá uwaatagáá-káyúkágárâq kumari-yátáárîq o-káyúkágárâq waayúkama yíkamma pukáíya-kayukagaraq maníkókâq nunamummá tiráíya-kayukagaraq kaaqaari-áíqtábá yimuqá kémaraa-kayukagaraq kaaqaari-áímmá te-káyúkágárâq máápaq mánoe.

16 Ítuma mirá téna tiráíye: “kéma Ítuma ketí kaqtónakomma timákaunana maamin-áímmá maména keráwáqtôpaq kukéna itáíq-itaiq í-wáyúkámá mórabi

áikutaawana kétima-timiye. kemá Tébitin-annabiken-anure. Tébitin-annabiken áráakogaraq kemá máune. miráuma nokáápaq-wiyoga kamá kétaune.” téna Ítuma tiráiyé.

17 ánibo Áánûqtuni Aokaq-Áágógaráq tipi-típi-araakoma Ítuni waayúkagaraq aaramá mayáanikaa umá yiwíkai-kayukama “yero” téta náayuwabi maamin-áímmá ítaraa-kayukagaraq “yero” téta tero.

owé. móra-nakoma nonáá ákáinana yínaqa matúq-matuq-nomma paá aménúne.

18 Áánûqtuni amuné-áímmá maami-kánnáábí ítaraa-kayukama kemá Yóáne kékén-áímmá máqtemma kétima-yimune. móra-waigoma maamin-áikóní ámûraaq óq-aimma ténama mi-tái-méyámmá maami-kánnáábí tirái-meyamma min-nákómá mayániye.

19 ánibo móra-nakoma maami-kánnáábíké móra-aimma mamá paábaq yuwáinna-nakoma Áánûqtu téna “maami-kánnáábí tirái-maruqa íma mayéna matúq-matuq umá mái-yagoni arammá íma nániye.” téna Áánûqtu tiráiyé.

20 maamin-nákómá téna “maamirái-qtataaqa áraine.” téna wemá tiráiyé: “owé. kemá pááqya-kanaabi kumónúne.” téna tiráiyé.

Yóáne téna “waíno. uyátaráana-nako, iyo.” téna tiráiyé.

21 uyátárai-nakoma Ítuni íraqô-qtataaqa máqte-kayukate waíno. áre. miráuma waíno.

áugen-anona-anon-aimma
Genesis 12-22 and The New Testament in the Usarufa
Language of Papua New Guinea
Nupela Testamen na sampela hap Buk Stat long
tokples Usarufa

copyright © 1980 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Usarufa

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2012-10-23

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 28 Dec 2024 from source files dated 31 Aug 2023

0cfeeb85-a1ae-5e2f-a3f0-4c221d1d6c84